Поштарина плаћена у готову

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

ОРГАН АЛИЈАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ ЈУГОСЛАВИЈИ

Број поштанског чековног рачуна 53.191
Администрација: Кнез Михајлова 46/I

Уредници: АЛОЈЗИЈА ШТЕБИ, ДАРИНКА СТОЈАНОВИЋ

Београд, 15 јула 1930. БРОЈ 13—16 — ГОДИНА XI.

Власник за А. Ж. П. МИЛИЦА ДЕДИЈЕР

Излази 1 и 15 у месецу. — Годишња претплата 48 дин. За иностранство 60 дин. Примерак 2 динара

Конгрес Интернационалног женског савеза

26 маја отпочели су радови великог конгреса Интернационалног женског савеза у Бечу. Представнице 40 милиона жена, чланова Интернационалног женског савеза, састале су се опет после пет година, да манифестују пред целим светом колико је велики њихов допринос у раду свих земаља, и колико су велике њихове тежње да се сконцентришу све снаге за напредак човечанства. У пријатној атмосфери, прожетој духом интернационализма, у којој националнo осећање може да буде симпатично изражено само у тежњи да својим радом у народу допринесемо општем напретку човечанства, склапала су се пријатељства, радне везе и стварали планови за опште акције. Свакога тренутка, у тој међународној радној заједници, осећамо да једна другој постајемо све ближе и ближе, обавијене оним топлим осећањем да све тежимо истоме идеалу.

Нашим женама нарочито много пружају ови велики светски женски конгреси. Научене смо још увек да се код нас осећамо запостављене, да и ако нам се укаже каква пажња, ако нам се да какво признање, то се увек чини као грађанину мање вредном. На овако великом скупу, наша жена тек јасно може да добије појам о стварној вредности жене и о улози која јој је у друштву одређена. Радови конгреса, питања која се расправљају, јасно показују пут, којим морамо ићи да своју одређену улогу испунимо.

Отварање конгреса је било веома свечано. Опет смо чуле речи првих грађана једне земље, речи које не само да изражавају мишљење људи неоспорне вредности, већ мишљење представника једнога народа и државе, да жене само као пуноправни грађани, учеснице у целокупној управи своје земље, могу добити свој прави значај и допринети огромно много напретку своје државе и свога народа. Испунивши тако своју улогу, жене су тек у тим државама успеле да им се да право признање за њихов удео у напретку опште заједнице, и да се то признање оптрава у државним законима, за чију примену су оне у могућности да се заложе.

Говори претседника владе г. Шобера и министра г. Хајница показ̑ше су испољили колики значај Аустрија придаје овоме интернационалном женском скупу. Говор председника Бечке општине г. Карла Сајца илустровао је колико огромни удео имају жене у социјалном раду Бечке поштине, која сада, нарочито у погледу организације на социјалној и хигијенској заштити деце и омладине, стоји међу првим општинама на свету. Али међу свим тим сјајним говорима, који су били толико јасни и пуни доказа за способност и рад жена у званичном раду државе, најтоплије је поздрављен говор Маријане Хајниш, жене од 92 године, оснивачице Аустријског женског савеза. Појава ове мале, погрбљене, рекло би се чак инемогле старице, са смеђураним лицем, обасјаним енергичним и благим погледом, изазвала је одушевљење поздраве у свечаној дворани Хофбурга. Очекивали смо са нестрпљењем да чујемо њене речи за које смо држали да ће слабачким гласом само изрећи краткo поздрав. Али, није било мало изненађење, када се после утишаног аплауза чуо јасан чак и снажан глас ове необичне жене, која нас живим говорничким талентом лако пренаша у 60 год. прошлога века, у доба њене прве борбе за политичко ослобођење жене, за оснивање првих великих женских организација, доба када се са својом најчешћом сарадницом чувеном Бертом Сутнеровом борила за пропаганду пацифистичких идеја док су оне биле тек у повоју. Њена појава тога вечера, и вечера организованог за пацифистичку пропаганду, потврдила је речи чувене феминисткиње, Американке Чепман Кет, — да феминисткиње духом не старе.

РАД У КОМИСИЈАМА

Рад конгреса састојао се предходно у раду комисија, у којима се у главном обавља најважнији посао: подносе стручни реферати, продискутују се сва питања дневнога реда у кругу стручњака и чланова који се само специјално интересују за то питање, и припреми се материјал за пленарне седнице, које, не улазећи у детаље, баве се само главним начелима изнетим у резолуцијама, припремљеним у комисијама. У резолуцијама, које конгрес прими, оцртавају се у главном упутства и програм рада, који Интернационални савез са националним савезима приводи у живот.

Како је овога пута наша делегација била потпуна — 10 делегата и 9 заменика — то смо имале задовољство да будемо заступљене са по једним или два члана у свима комисијама. Сматрајући да је у комисијама срж целокупног рада конгреса, ја ћу се у своме извештају ограничити у главном на излагању рада комисија.

Комисија за мир и арбитражу. Њен је циљ у главном у томе, да се што јаче утиче на жене да подупру акцију Лиге Народа, али оне у својим пацифистичким пропагандама морају бити још много либералније од Лиге Народа. Комисија тражи начина како да се јаче пропагира миротљубиви дух међу народима. Ограничићу се само на излагање главнога смисла резолуција донетих од комисија.

Интернационални савез тежи да се ради на успостављању новога система за решавање интернационалних конфликата, да конвенције и правилници, које би Лига Народа издала у томе смислу, не садрже ни један параграф, који у напред омогућава њихово изигравање; да се раде нове конвенције, које ће либералније и сигурније гарантовати ограничење оружања, но што је то учињено за флоте Лондонским Пактом; да жене утичу како би се што пре ратификовале све конвенције Лиге Народа и Интернационалнога Бироа Рада, и да се њихова примена спроведе у националним законодавствима. Напослетку, у циљу пацифистичке пропаганде, донета је једна резолуција, инспирана чисто извештајем о акцији нашега Савеза, т. ј. да се успостави у целоме свету прослава дана мира. И до јуче је начин извођења ове прославе остављен да савези удесе према својим приликама, ипак је у главном као пример узет начин прославе у нашој земљи. И тако жене наше земље, коју често окривљују да је иницијатор многих међународних сукоба и немира, дале су овим најлепши пример своје истинске пацифистичке тежње.

Комисија за једнак морал бави се најделикатнијим радом, т. ј. тежњом да се успоставе потпуно нови принципи друштвенога морала. До скора је Интернационални Савез захтевао да се што више повисе законом утврђене године слободнога пристанка жена за одавање блудничењу. Но сада се тражи сасвим друго, тражи се да закон не ограничава никакве године старости, већ да се трговина те врсте сматра сама по себи као деликт, затим да се у свима земљама ради на томе, да се блудницама омогући миран живот, ако се оне поврате поштеном начину зарађивања. Друго једно питање које се расправљало, било је успостављање женске полиције у свима земљама. Напослетку много се дискутовало о томе, како да се у великим пристаништима сузбије трговина женама, која шкоди здрављу морнара, и право је ругло за друштвени морал.

Комисија за законе под председништвом француског адвоката Марије Вероне, изложила је опширно рад Хашке Конференције у погледу регулисања питања о националитету удате жене. Како у нашем листу о овоме питању говоримо засебно, то га нећемо излагати и у извештају. Могу само рећи то, да су се учеснице Хашког Конгреса веома ласкаво изразиле о нашем делегату, г-ђи Анки Гоњевац, и њеној правничкој спреми и способности, па, што ми је на овоме месту пријатно да споменем.

Друго питање, којим се ова комисија бавила, јесте заштита породице, односно деце. Дискутовало се о тешким последицама које проистичу за породицу и децу, од избегавања оца да допринесе за издржавање свога брачног или небрачног детета, кад га напусти. Донет је захтев, да жене раде на томе, да се у национална законодавства спроведу санкције за оца, који буде избегавао да плати алиментацију за дете, које је напустио, а да се преко Лиге Народа тражи конвенција, којом ће се ова наплата моћи извршити ма у којој се земљи отац налазио. На овај би се начин онемогућило оцу да избегне чак и у случају ако оде у другу земљу.

Комисија за васпитање деце и омладине испољила је јасно, колика је потреба да се продужи основна настава, ради јачег просвећивања широких народних маса. Тежње изражене у раду ове комисије потпуно одговарају напорима наших женских организација, да образовање женске деце у народу допуне преко домаћичких курсева, радничких школа и т. д. Ове резолуције могу дати само јачи подстрек нашим друштвима, да у овим својим акцијама истрају.

Комисија за женске позиве, која увек у Интернационалној феминистичкој алијанси проузрокује тако бурне дискусије, услед подељеног броја присталица и противница заштитног законодавства за жене, у Интернационалноме савезу је обавила свој посао без икакве буре. Она се у главном бавила питањем спровођења кроз законодавство минималне плате и наднице, која би онемогућила ужасну експлоатацију појачану услед велике незапослености у целоме свету. Што се тиче законске заштите женске радне снаге, ограничен је рад комисије само на доношење једне резолуције, да Савези у овом погледу не доносе никакве одлуке, без претходног споразума са стручним заинтересованим организацијама.

Комисија за политичко ослобођење жене ограничила је за сада свој рад само на припрему за организовање једне анкете, која ће имати за циљ да пружи тачну слику о утицају жена на политички живот, и да оцрта какво је јавно мњење у свету у погледу политичког рада жена.

Комисија за емиграцију и имиграцију, која се специјално бавила упознавањем са приликама, у којима живе емигранти, т. ј. људи које слаба зарада у њиховој земљи приморава да у туђини зарађују за издржавање себе и своје породице. Комисија тражи да се овим људима загарантује бољи живот, да се они сачувају од експлоатације, и да се такође они приморају на обавезу издржавања своје породице, коју су у отаџбини оставили.

Комисија за хигијену испитује на који начин, и како жене у својим организацијама и својим радом могу што више допринети за побољшање хигијенских услова живота народа, а поглавито за хигијенско развијање деце. У овој комисији смо имале ретко задовољство, да можемо констатовати да је рад на социјалној хигијени у нашем народу веома интензиван, а да је хигијенска заштита деце јако напредна.

Подкомисија за кинематограф, која тесно сарађује са Интернационалним институтом за васпитну употребу кинематографа, имала је веома интересантне реформе, и донела резолуције, које захтевају да се скину царинске бране за све васпитне филмове, и да се ради на уклањању свих шкодљивих утицаја кина на омладину.

Подкомисија за уметност пружила је интересантне податке о раду женских удружења на ширењу и чувању народне уметности, и тражи да жене узму јаче удео на ширењу уметности.

Општи рад у комисијама био је врло добар, као по стручности реферата, тако и по дискусијама, које су ти реферати произвели. За рад пленарних седница не би могли овога пута исто рећи. Оне су у главном биле слабије од рада у комисијама, понекад су биле одличне, али је било дана када су неочекивано подбацине како по техничком уређењу, тако и по самој садржини. Још један срећан закључак конгреса је тај, да се успостави стална са-

радња између Интернационалне феминистичке алијансе и Интернационалног женског савеза, двеју највећих женских интернационалних организација, како би у будуће целокупан рад светског женског покрета био у потпуном складу и тесној вези.

Ради пропаганде одржане су две вечерње конференције, које су биле обилно посећене: прво вече за омладину, а друго за пацифистичку пропаганду. Ради бољег обавештења наших читалаца, доносимо у кратком изводу говоре тих вечера.

Београд. **Милена Атанацковић**

Женски покрет и омладина

За време конгреса Интернационалног Женског Савеза у Бечу било је једно вече посвећено питању односа између женског покрета и омладине, т. ј. проблему који се појављује свуда и који захтева озбиљно тражење узрока отуђивању и неразумевању омладине за идеале женског покрета. На томе вечеру говориле су одличне представнице женског покрета из разних земаља и осветлиле проблем са различитих страна.

Скуп је водила Др. Алис Саломон (Берлин). Лезгро њених уводних речи је следеће:

„Старија генерација тежи додиру с омладином да јој приближи идеале који су некад покренули жене. Воће женског покрета знају да омладини није блиско интересовање за женски покрет, јер омладина не преживљује више, или још не, препреке због којих је женски покрет ојачао. Разлика између сполова за њу је тек само обогаћење живота, а још не проблем. Воће жена знају такође да неумитне привредне потребе често потискују позив у очима омладине. Зато настаје за омладину питање, да ли истински треба да испуни жена у позиву, социјалном и политичком животу, неки нарочити задатак. Даље се појављује питање да ли је могуће постићи идеале које је поставио женски покрет и да ли ти идеали још данас вреде. Старија генерација жели да са овим проблемима упозна омладину. Она нипошто неће усилити омладини своје закључке, мишљења и облике, него жели да се омладина одлучи да размишља сама о њима, да размишља слободно, тражећи истину и примајући одговорност“.

Затим је Францускиња, госпођа Пишон Ландри изнеларед збор проблем младе женске генерације према позиву. Она је пре свега констатовала да садашња женска генерација ступа добро спремљена у позиве. Та генерација воли независност, мање мисли на удају, из слободне воље бира позиве као што раде мушки другови; она зна да је здраваље најбитнији услов за то да позив донесе задовољство и зато се предаје спорту и паметном неговању здравља. Тако улазе младе жене у позив. Варају се само у једној ствари: наиме у томе што мисле да су добром спремом свршиле све, што је тражити позив. Али, ту има две ствари: припрема за позив је једна, а други део је вршење позива, и у томе другом делу настају разне тешкоће за оне, које се удају. Настаје један тежак конфликт, кога су у појединим земљама хтели решити на примитиван начин што су забранили удатој жени вршење позива. Али, та забрана није никакво решење тешкога проблема. Због конфликта који настаје за удату жену у позиву, разочаравају се многе младе жене, које су пуне идеала и нацрта пошле у живот и морале су жртвовати своје жеље и амбиције онима који зависе од њих и којима треба да дају више времена и снаге.

Идући говорник, Ани Христић, говорила је о теми: Које социјалне дужности треба да испуни млада женска генерација. Њена излагања можемо у кратко следеће резимирати:

„Најважнија дужност женске омладине је да утиче на своју околину у смислу онога идеализма који је уопште карактеристичан за омладину, а за женску још специјално. Женској омладини отворена су данас широм врата у живот и позив, и од ње зависи да истакне оне идеје вредности живота које, на жалост, тако често потискује утицај материјалистичког схватања о свету. Високи ниво мишљења и начина живота кога одређују идеје вредноте треба да се показује у независности, самодисциплини, љубави до човечанства и приправљености за помагање. Само на тај начин женска омладина може допринети томе да се подиже човечанство на путевима који воде из мочваре себичности, у коју је данас запао човечанство, и на путевима који удаљују од бесног лова за богаством, од бесмислене тежње да само забаве и опет забаве творе суштину циљ живота. Изван култа трансцендентаног немамо ни једног значајног моралног кодекса и зато је дужност млађе женске генерације да прноси у свет властиту веру у Бога Истине и Правде, да изражава своју чврсту вољу да се проширује Краљевство ових највећих добара цивилизације“.

Госпођа Др. Марија Шауер говорила је о односима женске омладине према политичком животу и дошла до закључка да је најважније какав дух води жене у политичким пословима. Оне морају неговати дух заједнице преко узаних граница личности и класе, преко партијско-политичких, верских и националних граница. Жене имају у политичком животу задатак да се победе предрасуде које нас раздвајају, да се у политичкој заједници стварно ради у томе смислу да нас води предност према ствари не да би питали за личне користи и обазирали се на личну корист, и на крају да су захтеви политичких програма у складу са животом.

Завршну реч је имала студенткиња Бек-Манагета у име омладине. Њена веома симпатична појава узбудила је велико одушевљење. Она је пре свега констатовала да говори само у име једног дела омладине, за омладину која студира. Главне мисли њеног говора су следеће:

„Мишљења и појмови данашње омладине су под утиском рата који је дио њихов први, велики доживљај. То проузрокује њене односе према будућности од које не очекује немогуће ствари него само право на рад: за рад у позиву, у народу, за човечанство.

Од женског покрета нада се омладина помоћи за тај рад и у томе раду. Омладина признаје начела женског покрета, а женски покрет потребује сарадника да преброди још све тешкоће које су пред њим. Између ових тешкоћа најјаче су избор позива и проширење женског рада. Била би потребна сарадња између женског покрета и омладине у форми дубоко промишљеног саветовања за позиве у вишим разредима средњих школа, које би оба дела зближило и гарантовало женскоме покрету подмладак.

Веома важна је и сарадња између женског покрета и омладине у погледу интернационалног зближења. Омладина целога света има веома много додирних тачака, а женски покрет који има свуда толико интернационалних веза може помоћи омладини да лакше оствари међусобно зближење“.

На крају благодари говорница вођама женског покрета за њихов рад у прошлости који је омогућио данашњој омладини да се може слободно развијати. У име омладине је обећавала да ће она продужити велики рад тих жена.

Говор Г-ђе Шебеко, претседнице Пољског савеза: Жене на челу Интернационалног споразума.

Да би се постигао циљ Лиге Народа и Интернационалног женског савеза, да се постигне измирење народа, а и држава, потребно је пре света да се народи међусобно упознају, да се почну разумети, и тек ће се тада моћи и споразумети.

Познавање историје, етнографских и политичких прилика народа, далеко је од тога да буде довољно за њихово разумевање.

Жене, нарочито оне које раде у духу Интернационалногa женског савеза, морају себи ставити у задатак, да свим силама раде на споразуму и пацифизму целога света, трудећи се да уђу у суштину свих ствари које раздвајају два народа, да спрече доношење осуде често врло неправичне, које далеко од тога да помире противнике, само наносе још јачу мржњу.

Дубоким познавањем историје, културе и литературе разних народа, моћи ће се разумети њихова душа, моћи ће се помирити противнички интереси, моћи ће се осигурати трајан мир.

Говор Г-ђе Корнелије Сораци, Индијанке: Мир путем интернационалног пријатељства.

Један од великих резултата рата — јесте смањење света. — Заиста, ми смо се сви приближили један другом, много јаче но што смо то били пре 1914 године. Треба да постигнемо и то, да очувамо мир. Мир нам не може бити осигуран стварањем подвојености, изолације, ако стављамо бране међу земљама или прибегавамо физичкој јачини ради одбране. Ово је начин који често политичари употребљавају, али ни један рат не би никад био избегнут ако би одлука зависила од личности, које су раздвојене једном провалијом.

Једини, најсигурнији начин да се дође до мира, јесте да се сва врата међу народима широм отворе, да преставници једнога народа могу лако доћи другом, и ту наћи слободне путеве за међусобни срдачни и пријатељски споразум.

Потребно је да се се боље познамо, то је неопходно за цео свет, успоставимо тесан контакт међу нама. Једна стара пословица каже да се не треба сувише приближити непријатељу, да не би у њему открили после свега, честитог човека! То најбоље доказује да непријатељства престају, када се људи науче познавати и волети.

Мислимо и на друге начине за пропаганду мира. Узмимо васпитање, социјално зближење, индустриске везе. Овде конкуренција чини једини елеменат међусобног трвења ако односи нису осигурани на бази пријатељства.

Шта дакле тражи пријатељство, и шта условљава оно? Прво, оно захтева да се ставимо на гледиште свога пријатеља, и да покушамо осетити његов начин погледа на ствар. Ми у нашем Интернационалном савезу, према методама његовога рада, у могућности смо остварити потпуно мир у најширем смислу.

Један пример. Једнога дана, једно бенгалско дете је узвикнуло, сагледавши први пут у животу једну Енглескињу: „О! како и она личи на жену!“

Зар није на нама, које смо прожете интернационалним духом, да учинимо откриће потпуне сличности свих људи на свету?

Говор Г-ђе Александрине Кантакузен, Румункиње: Мир путем васпитања.

Последњих година говори се у свакој прилици о **Миру**, то је постала чак и нека мода: сви у истини желе мир, али је мали број оних који схватају дубоки философски смисао **Мира.** Мир је доктрина, која мора имати своје следбенике, он не може произићи из уговора, из декларација, — мир може проистећи само из дубине наше душе, из средине коју ми стварамо; мир не може бити осигуран у једноме друштву, у коме још анархија преовлађује; мир остаје само узалудна

За пропаганду пацифизма

На митингу за манифестацију пацифистичких идеја за време конгреса у Бечу су били одржани разни говори, које доносимо у изводу.

Говор Др. Валерије Паркер, Американке: Улога жене у раду на интернационалном зближењу.

Природно је да се допринос жене у погледу интернационалног споразума мање осећа у делокругу трговачких и економских питања, већ да се њихов утицај осећа јако у погледу решавања проблема васпитања и научних студија, међусобног споразумевања, и израде програма и метода, како да се осигура свеопшти напредак сваком људском бићу, у циљу да се сваком човеку омогући да у најширем обиму развије своје способности за осигурање благостаја појединаца и целокупне људске заједнице. Јаким међусобним контактом, са женама целога света, јасно осећамо да су свуда исти методи и исти захтеви у погледу заштите човечијег живота: свуда се тежи да се рат замени арбитражом, да се што јаче развије хигијена ради заштите човековог здраваља, да претешке и грубе радове човека замени рад машине, да се пољопривреда обавља што више на научној основи, све се више и више захтевају хигијенски станови, заштита домаћег огњишта, да се транспортна средства што јаче развију и начине доступним широким масама.

Међутим, женама није могуће да саме, без помоћи, постигну жељени циљ. Оне се морају послужити у својој активности резултатима науке, које су постигли мушкарци и жене. Али у целокупном нашем раду нема јачих тешкоћа од тешкоћа које сусрећемо у погледу регулисања сексуалних односа. Ту се највише сусрећу порочни обичаји старога доба, застареле предрасуде, које су тако тешко потчињавале жену и децу за время читавих векова, зато што човек није хтео да јаче контролише своје страсти.

Свака нација је била сведок многих непотребних патњи, и многих економских тешкоћа, које су често бивале последице недисциплинованих сексуалних односа. Као страшне последице тога познајемо порочну трговину са женама и децом, распрострањене страшних болести, неверност, и многе друге социјалне невоље, које су дубоко рањавале људско друштво. Има више од 60 година, како је Жозефина Бетлерова, чувена Енглескиња, која је била на челу феминистичког покрета, а у својој земљи, подигла неустрашимо глас, тражећи од свих да прихвате високи морал — морал кога се мора подједнако држати у друштву мушкараца и жена. У исто доба, она је привукла пажњу на постојећу недостојну експлоатацију жене, паћенице претераних страсти мушкараца.

Само захваљујући напретку науке, могло се побољшати здравствено стање жене. Ове методе, исто као и васпитне методе, у могућности су, ако се у најширој мери примењују, да осигурају добар однос чланова породице.

Стога жене морају бити срећне, што се преко комисије Лиге Народа, у којој сарађује велики број жена, ради на оздрављењу тешких прилика, које су последице социјалних недостатака ове врсте; када се интернационално утиче на сузбијање, огромне опасности, која, рушећи здравље и морал појединца, ставља у опасност мир породице и благостање домаћега огњишта, што је основа целокупном националном животу.

Принципи, који су основица развитка човечанства, и који јамче добре односе међу људским бићима, исти су свуда, у целоме свету. У колико се жена јаче удружује са мушкарцем да заједнички нађу здраве методе да осигурају узвишен морал, љубав и разумевање, у толико ће њен утицај наћи одјека свуда, у националном и интернационалном животу, и олакшаће међусобно зближење људи.

реч, ако ми нисмо способне да створимо нови менталитет друштва.

Наша цивилизација је заиста доказ дивног напретка машине, али морало ми још падамо у брталност, у варваризам. Наша деца још расту у атмосфери, која им намеће мржњу старијих генерација, предрасуде и т. д.; учимо децу како ће што пре постићи циљеве, дајемо им мноштво научних формула, али остављамо њихово срце још увек празно, душу још сурову, и мислимо да ћемо на тај начин постићи мир!

Жене мојих година имају огромну одговорност: ми нисмо умеле спречити страхоте прошлога рата, и опет већ 12 година продужавамо дискутовати, а не стварамо још један несаломљив напор, не стварамо још победу нових метода васпитања, које ће од наше деце створити победнике душе над силом.

Још сасвим мала, у првим забавиштима, деца морају створити лигу добронамерника; код њих морамо из најранијег детињства стварати осећање ужаса од сваке насилне акције, која је рукоуђена мржњом, морамо их научити на самокритику, морају се деца сама међу собом судити и научити да сносе пуну одговорност за сва своја дела. Од најмлађег детињства, па кроз све године образовања и васпитања, кроз све науке и кроз сва васпитна средства за забаву, морамо научити будуће генерације да је рат један акт недостојан за цивилизовано друштво; морамо тако улити осећање мирољубивости у њихове младе душе, да доцније, кад постану зрели људи, њиховe седе главе задрхте од страхоте пред предпоставком једнога рата.

Стога Интернационални женски савез, преко свих својих комисија, а нарочито преко комисије за васпитање, мора ставити као главни задатак најинтензивнију пропаганду пацифизма међу омладином. Мора се дати нова директива, која ће формирати нове карактере; мора се нова генерација уздигнути на вишу концепцију живота и узвишеније дужности у човечанству.

Ми жене морамо хтети мир, свом својом душом и свим својим материњским срцем, а наша девиза у будуће мора бити: „Од свете успомене прошлости, ка братству и миру међу народима“.

Интернационални састанак жена земљорадница

Један веома значајан корак учиниле су за време бечког конгреса жене земљораднице које су организоване у појединим државама. Ту су се састале и разговарале о различитим питањима која их све подједнако интересују и дошле до закључка да треба и оне да се удруже у једну интернационалну организацију. Пошто из наше земље није било на томе састанку ни једног делегата, јер код нас не постоје још организације земљорадничких жена као што постоје на страни, то доносимо извештај о овоме састанку по чланку који је написала госпођа Гизела Урбан у часопису „Die Oesterreicherin“, у броју 6 тек. год. Надамо се да ће извештај у нашој земљорадничкој земљи нарочито интересовати.

„27, 28 и 29 маја био је састанак жена из земљорадничких организација. И то је био важан догађај. Много земаља је било заступљених, међу којима и Швајцарска. Из расправа се могло разабрати да се осећају земљораднице за расправљање многих проблема одговорне, и како их интересују и многа од оних питања којима се бави варошанка У неким државама, нарочито у Канади и Великој Британији, постоје већ јаке женске земљорадничке организације са именом Women's Institutes“, — Женски Институти. Њихов задатак је да пробуде у земљорадничким женама свест о њиховом нарочитом положају, да их убеде у потребу прилагођивања њиховог рада модерним методама и проналасцима. да тежа свесно гајити културу свакидашњег живота у своме кругу. Преко тих специјалних питања покушавају те организације да пробуде код земљорадничких жена интересовање за државноправна питања, за социјалну заштиту, за просвећивање на селу, за оснивање читаоница на селу, за дружељубивост. Да ли није потребно искрено желети да се све ове организације уједине у интернационални савез и да покушају оснивање сличних организација у свима земљама где још не постоје организације земљорадничких жена? Колико јаче би могле заступати заједничке интересе кад би дошле до међусобне размене мисли и размене искустава.

Први пут су се састале лањске године делегатиње некојих женских земљорадничких организација у Лондону под патронацу Инт. женског савеза. Лондонска саветовања продужила су се сада у Бечу и то са много већим бројем делегата. Разговор су чинили следеће теме: чување народних ношња, народних обичаја, народних песама, народних игара, народне уметности, сарадња између жена из вароши и села, проблеми женских продуцената као што су питања продаје, стандарзација земљорадничког алата, рационализација радних начина, васпитање за позив сеоске домаћице, заштита природних лепота предпоставка технике и реклама и од напасти неодговорних туриста.

Састанак је отворила госпођа Watts родом из Канаде, која је организовала овај састанак и која је дала енглеској организацији жена земљорадница многе побуде. Делегат из Аустралије, госпођа Fairfax, поднела је исцрпан извештај о делатности женских земљорадничких организација из 32 земље. Из тога извештаја види се јасно једна чињеница: једнаки проблеми притискују жене земљораднице на нека оне врше своје дужности у европејским или америчким земљама или у егзотичним крајевима као што су Китај, Аустралија, Јужна Африка. Свуда се показала потреба услед преокрета у општој привреди и услед напретка у техници да се земљорадничка производња учини интензивнијом и да је треба рационализирати. Симптоматично са факт да је проузроковала организацију жена земљорадница“ привредна беда, да су жене, одвојене неизмерним даљинама дошле до једнаког закључка: да се повежу организацијом, да могу властите интересе заступати и да не цепкају снаге. Да ли није за ову интернационалну организацију повољан знак да се чак у Индији, где постоји јака религиозна традиција да мора жена провести свој живот у незнању, буде жене земљорадници? Познати индијски женски адвокат Корнелија Соради, која је својом логиком и готовошћу изазвала опште чуђење дала је извештај о индијским земљорадницама које се труде да просвећивањем пробуде своје сестре.

Извештај о проблемима тржишта дала је представник америчког министарства за пољопривреду Grace Frysinger која је нагласила да земљораднице немају могућности да саме одређују цене за продукте земљорадничке, оне морају примати цене које им се нуде. Зато је потребно оснивање нарочитих задруга за тржишта, које би давале земљорадницима савете за цене и имале надзор за квалитет продукта земљорадње. Представник савеза немачких земљорадничких домаћица говорила је о светским привредним везама које утичу на производњу. Између осталих говорила је на том састанку још инспектор за пољопривредно васпитање енглеског министарства пољопривреде, госпођа Прат и званични представник чехословачке владе госпођа Мрскосова. На састанку се је много говорило такође о факту да је одсељавање са села узело већ велике димензије и дискутовало се о начину како ојачати љубав до земљорадничког позива.

Цео ток састанка био је такав да треба очекивати у скором времену оснивање Интернационалног савеза жена земљорадница“.

О прекидању трудноће

У прошлом броју нашега листа донели смо одредбе новога Кривичног законика у погледу прекидања трудноће. Ту смо већ напоменули да члан 173 нашег новог Кривичног законика овлашћава Министарство народног здравља и социјалне политике да изда нарочиту уредбу према којој треба да се управља лекар кад мора из здравствених разлога приступити побјачају. Данас објављујемо у целости ту уредбу, јер сматрамо да је морају наше жене познавати да не би дошле у конфликт са законом. Ова уредба објављена је била у броју 105 Службених Новина из ове године. Уредба гласи:

§ 1. Сваки лекар који је уверен да код које његове болеснице треба услед болести или какве аномалије прекинути трудноћу у циљу, да јој се спасе живот или отклони неизбежна опасност по здравље, кад то никаквим другим начином није могуће (§ 173 Кривичног закона) мора тражити образовање комисије, која ће болесницу прегледати и о свом налазу и мишљењу саставити записник.

§ 2. Комисију образује надлежни најближи лекар у јавној служби (државни, бановински или општински), који је уједно и претседник комисије; други је члан лекар, који је образовање комисије тражио, а трећег члана одређује узевши у обзир жељу болеснице или њене породице претседник по следећим начелима: а) ако је лекар болеснице (пријавник) гинеколог, онда као трећег члана комисије именује претседник једног лекара оне медицинске гране, којој припада или којој је најближа болест, или аномалија, због које је индициран вештачки прекид трудноће; б) ако је лекар болеснице специјалиста гране, којој болест или аномалија трудне жене припада, онда се као трећи члан комисије именује гинеколог; в) ако је лекар болеснице практичан лекар с општом праксом, онда као трећи члан комисије именује се гинеколог.

§ 3. У већим болницама и клиникама с више одељења у комисију улазе осим службеног лекара још и лекар (шеф, примаријус или асистент) гинеколошког одељења или где су хирургија и гинекологија у једном одељењу заједно — лекар (шеф, примаријус или асистент) хируршког одељења и шеф одељења, коме спада болест или аномалија, која индицира прекид трудноће.

У болницама с 2 одељења, шефови интерног и хируршког одељења са службеним лекаром сачињавају комисију.

У болницама само с једним одељењем узима се за члана комисије или гинеколог или специјалиста за болест, од које болује трудница, и још један између најстаријих лекара у месту. Ако се у месту не може образовати таква комисија, онда упутити болесницу у болницу с више одељења или позвати потребне лекаре.

У малим местима поступити по 3. ставу овог члана.

У приватним санаторијима поступак је исти као и у болницама.

§ 4. У случају да службени надлежни лечник врши специјалистичку или општу праксу, па је случајно он и лекар пријавник болеснице, он не може бити претседник комисије. У том случају одредиће најближи службени надлежни лекар претседника комисије.

§ 5. Састављену комисију сазива претседник и то према тражењу лекара болеснице у року од 4 дана, а у хитним случајевима одмах.

§ 6. Лекар болеснице дужан је спремити анамнезу болеснице и резултат свих евентуалних потребних испитивања (мокраће, спутума, крви, рентген-снимака и др.).

§ 7. По прегледу болеснице и савјетовању чланова комисије саставља се записник, у који треба да уђе: дан и место прегледа болеснице, почетна слова породичног и рођеног имена, старост болеснице, сталеж болеснице, занимање, стан и место пребивања болеснице.

Затим ће се саставити записник у облику историје болести с анамнезом и тачним налазом, описом стања болести; или аномалије, генитналним статусом и дијагнозом о времену трудноће.

У завршном мишљењу мора се према § 173 Кривичног законика навести и образложити: а) какве опасности постоје за здравље и живот трудноће од болести или аномалије, ако се трудноћа не прекине; б) да се та опасност никаквим другим начином лечења није могуотклонити.

Најзад: мишљења, у којем треба да буде према § 173 Кривичног закона нарочито образложена опасност по живот или неизбежна опасност по здравље услед компликације трудноће е том болести или аномалијом и даљег постојања трудноће као и околности да никаквим другим начином лечење није могуће ту опасност уклонити.

§ 8. Записник се саставља у два примерка а потписују га сви чланови комисије. Један примерак записника остаје ономе, који ће трудноћу прекинути, а други задржава службени надлежни лекар за службену повељу архиву.

§ 9. Ако је комисија једногласног мишљења, да се трудноћа мора прекинути, може се то учинити одмах након пријаве службеном надлежном лекару.

§ 10. Ако закључак комисије није једногласан, мишљења ће се дати подвојено у записнику и потписати га, а трудноћа се не сме прекинути.

У таквом случају комисија решава већином гласова, хоће ли се и кад ће се трудница поново комисијски прегледати или ће се с комисијским налазом и мишљењем одмах упутити у једну од универзитетских клиника или у болницу са више од 2 одељења.

§ 11. Индикације за прекидање трудноће према § 173 Кривичног закона само су медицинске т. ј. болести и аномалије и то према савременом гледишту медицинске науке.

§ 12. Пријаве, рад комисије и записник о раду, службена су тајна за све чланове комисије, а претседник ће о њима водити протокол и све то држати под кључем, да не дођу у друге руке, осим ако се поведе судски поступак.

§ 13. Рад чланова комисије у болницама је бесплатан. Рад у приватној пракси је бесплатан за оне, који су по Закону о болницама сиромашни; остали плаћају сваком члану комисије награду као за конзилијум, по минималној коморској такси.

§ 14. У случајевима, који не трпе одлагања, кад трудици прети непосредна опасност или неизбежна опасност по здравље на пр. код еклампсије, placecta praevia и друго, може лекар извршити прекид трудноће, изузетно без претходног образовања лекарске комисије, но дужан је при том раду позвати још једног лекара, где је то могуће, па одмах потм саставити заједнички записник о раду из § 7 ове Уредбе, и предати га службеном надлежном лекару ради оправдања поступка

§ 15. Уредба ова ступа на снагу даном објаве у „Службеним Новинама“.

Ширите свој лист „Женски Покрет“

ФЕЉТОН

М. С. Српкиња и Драга Дејановић о женама *)

Послератно доба убрзало је и код нас развитак женског покрета. Мада је и много пре рата било говора о ослобођењу жена, њиховим правима и о њиховом ступању у јавни живот, ипак су жене код нас тек после рата успеле да се њихов положај у друштву у многоме измени. Иако још не сасвим, оне постепено добијају све више и више признања, и може се рећи да се њихови успеси сваким даном све више новећавају. Продирање жена у јавни живот, њихово запослење ван куће постало је тако честа и природна појава, против које се више нико не буни. Међутим, било је времена, и то врло блиског, када су жене биле тако везане за кућу и породицу, сасвим одвојене од друштва и јавног рада, да је требало пуно храбрости и одлучности да би се прекршио такав начин живота. Оне ретке жене које су почињале борбу за ослобођење жена из потчињеног положаја, сматране су за „фангасте“ и њима је био прилично отежан положај у друштву. Свакојака „оговарања“ и сваковрсне незгоде на које су оне наилазиле, биле су велике препреке и велике сметње за успех, тако да су многе жене на првим корацима у јавном животу морале посустати и повући се.

У таквим патријархалним приликама, средином прошлога века јављају се две жене, обе из Војводине, које у културном животу тога доба много значе. То су песникиње Милица Стојадиновић-Српкиња (1830—1878) и Драга Дејановић (1840—1871). Те прве српске „списатељице“ имале су много већих и ширих идеја од осталих жена тога времена. Оне су се, што је сасвим природно, интересовале положајем жена у друштву и женским питањем уопште. Покретање тих питања у оно доба била је велика смелост. Свет није био нимало расположен за такве преокрете у друштву и није схватио потребу да жена изиђе из уског кућевног круга, што се најбоље види по његовом држању према Милици Стојадиновић-Српкињи. Идеје Драге Дејановић, иако су биле у духу програма Омладинаца, који су између осталог тражили и изједначење жене и човека, ипак нису у ширим круговима могле бити примљене са симпатијама. Због свега тога, писање тих двеју песникиња, које су прве и скоро једине почињале врло тешку и неравну борбу за ослобођење жена, добија нарочити значај. Чланци Драге Дејановић, као што ће се видети, по својој трезвености и одлучности, с обзиром на време када су писани, чине част женском покрету код нас и заузимају важно место у литератури о њему.

Милица Стојадиновић-Српкиња, „прва српска списатељица“, била је у своје време „једна од најзнатнијих личности српске књижевности“. Целу своју младост провела је, као свештеничка ћерка, у селу Врднику. Одатле, водила је живу преписку са својим многобројним пријатељима — књижевницима, како српским тако и страним. Највећи део песама испевала је у Фрушкој Гори, а 1854 водила је и дневник који је, под насловом „У Фрушкој Гори“, изишао у три свеске. Дневник Милице Стојадиновић-Српкиње, као и њена поменута многобројна писма, садрже важног и врло занимљивог материјала о њеним погледима на васпитање женске деце. Милица Стојадиновић, која је била велика родољупка (због чега се и потписивала „М. С. Српкиња“), која се заносила Душановим царством, дивила устаницима из 1804, и многе наде полагала у Србију, средином XIX века, није могла схватити да се српске девојчице могу васпитавати и друкчије, а не у националном духу. Њу је много болело, и она је то често истицала, што се у угледању на Запад толико далеко отишло, да се чак и „лепи српски језик“ почео занемаривати и кварити туђим, нарочито немачким речима. Она је невероватно мрзела што су се српске девојке васпитавале по разним „институтима“, где нису имале приилике да чују ни једну реч о српској прошлости и историји. Због тога, са великим задовољством, пише једној својој пријатељици да је њена мала братаница Милица, чим је почела говорити, знала да каже да је Српкиња, и знала да разликује српске јунаке на сликама. М. С. Српкиња је увек исмевала младе девојке, које су се стиделе Српства. Једном приликом кад јој је било згодно да у неком малом друштву скрије своје име и да се представи само као познаница М. С. Српкиње, она је о младим девојкама казала: „Садашње изображење женско нису ништа друго него уображење да су изображене, а овамо су отишле далеком странпутицом од пута који води правом изображењу. Родитељи троше на васпитање женске деце, али су сами неспособни означити правац, који ће децу до правог изображења довести, већ по светском, и то само код нас Срба, начину, пуштају родитељи да им се кћери образују. Кад тако имају воспитану фигуру у кући, која се сна добро кривити, комплименте правити, шкодљиве романе из руку не изметати, красни српски језик кварити са туђим речима, онда родитељи мисле: Ал је наше дете изображено! Свет, кад такву једну фигуру види да иде сокаком као на нокту, каже: Ал је воспитана! Погле само како иде, та познаје јој се да је у Бечу на воспитанију била.“ А кад је једна „фрајла“ из тога друштва запитала: „Даклем фрајла дихтерин протестирају што се немачке речи у српски говор мешају? Али кад српски језик није тако фини да се на њему све ауснаковати може? Нек она мени каже српски „шмахтенд“ ако зна каз'ти!“ она јој је јетко одговорила: „То може бити не бих знала казати, јер и ја прилично немачки знам, а и српски се у нашој кући лепо и чисто говори, али „шмахтенд“ то не бих знала српски казати, јер ни Србину ни Српкињи не би лепо стајало да изгледају „шмахтенд“; а ја кад бих морала српски за кога казати да тако изгледа, ја бих казала: изгледа као преклана овца Исмевајући Српкиње због тако исквареног српског језика, испевала је чак и једну песму, под насловом „Разговор изображених Српкиња“. Она се ужасавала кад јој је једна жена одговорила да дете треба прво да учи туђ језик, јер „српски може и на сокаку научити“.

Исто толико колико искварени српски језик мрзела је М. С. Српкиња и „европејску“ моду по којој су се српске жене носиле. Једном приликом видела је у новосадској цркви модерно обучене жене са кожним рукавицама, због којих се нису могле слободно ни прекрстити, што код ње изазива истовремено и жаљење и љутњу. А када је њена слика требала да се литографише, она пише Ђ. Рајковићу: „— — — — — само, пре морам на оном портрету од Симића нешто у оделу изменити: не личи мени да сам онако европејски обучена, зато ћу да дадем српско одело намоловати“. Њу је тако исто болело што младе девојке троше време у игри и друштву, у кокетирању и заљубљивању, а не обрађају довољно пажње на своје „изображење“. Она је сматрала да су љубав и заљубљеност и сувише личне ствари, и због тога у њеним многобројним песмама нема ни једне љубавне. Кад је једна пријатељица замолила да напише и коју песму те врсте, јер су јој неки замерили да место срца има „камичак“ у грудима, она јој је одговорила: „Али случајно кад бих ја место камчка носила у мојим грудима облик какве сродне ми душе, зар би ми тад као српској девојци приличило певати: чуј ме, свете, ја сам заљубљена! Замерају што Анђелија пада Душану око врата, и упућују певца на ону красну народну песму: „У Милице дуге требавице“, у којој стид карактеризира српску девојку, а ја сам им без чувства што нећу са песмом пред целим светом да падам коме око врата! О, да паметне критике! Поздрави их да им се дивим да су напредовали у духу времена, али мене да зацело неће за собом повући, и зато теби одричем што ми пишеш да једну љубавну песму направим — — — —“.

Насупрот тако лажно образованим Српкињама, М. С. Српкиња је истицала да се једино, право васпитање стиче не по разним заводима и по друштвима у кућама где се „Српство“ занемаривало, па чак и презирало, већ да се оно може добити само истинским, правим и одушевљеним радом. Она је била за то да се женска деца, исто тако као и мушка, школују, васпитавају и упућују у живот, и да временом могу и жене бити што самосталније и што способније за живот. У том правцу писала је, између осталог, једној својој пријатељици: „Мене често занима та мисао да је крајње време да се озбиљна пажња обрати на изображење женске деце...“ Чешће пута она је у писмима додиривала то питање: „За човека се може рећи да учи само докле је млад, али за женско мора се рећи да учи само докле је дете. Кад пређе границу детињства, онда је сусретне мати са преслицом, са варјачом, оклагијом, и шта вам ја знам с чиме још, да од ње кућаницу образује“. Даље, она истиче да су прилике у нашем народу такве да често пропадају и мушкарци који су талентовани, а жене тим пре: „Читам пре за неку немачку списатељку, како ју је једна књагиња за садруштвеницу к себи узела, и при најсјајнијим друштвима одликовала, а за нашу Катарину Ивановића приповедају како је једанпут једну велику српску госпођу портретирала, удари киша, она ју ни својих кола не удостоји, но је по киши и по блату, пешке до свога стана ићи морала! Сад шта велите мени при таквом искуству? Не морам ли се ја са својих десет прстију осигурати за будуће дане?“ На другом месту пише у дневнику: „Наш свет има тако ниско поњатије о определењу женском да ме чисто срава хвата питајући се: куд ћу ја с мојом главом, с мојим духом и срцем? Јао мени, зар ли у туђину тај дар Бога да прогна Српкињу?“

М. С. Српкиња је јако радовало кад види да се која жена истакне своји радом и својим умом. Кад је била у Бечу, читала је књигу једне немачке списатељице, за коју каже: „...Читајући њено сачињеније дивила сам се духу њеном и мислима из женске главе...“, а још веће задовољство имала је кад је Мина, кћи Вука Караџића, портретирала: „Данас сам имала незаборавимо пријатан дан, погодите зашто? Наша пријатељица Мина ме је цртала, и мени је било чудновато око срца, гледајући на леп посао духовите девојке, која припада моме народу“.

У занемарењу женског васпитања, М. С. Српкиња је видела и узроке за несрећан брачни живот. По њеном мишљењу, не може бити среће у браку онда када је жена недовољно образована и неспособна да разуме мужа. Њој је било врло пријатно када се упознала са женом немачког песника Франкла и, пишући о њој, каже: „Ту госпођу да познате, па да видите како срећне дане доноси достојан избор сапутнице живота! А није као наши даровити и учени људи само где се злато блиста, тамо жеља триста, па се као слепи одвести дају. Та изображена женска глава заљубила се прво у песме Франклове, то ће рећи у дух његов, који је потпуно разумела, а он је опет ту сродницу душе, кад су се познали, достојно оценио, те сад срећне дане проводе“.

М. С. Српкиња је истицала да жене, а преко њих и цео српски народ, могу наћи среће само у просвећивању, и зато је писала: „Није украс ни сребро ни злато. Ситан бисер и драго камење, Већ је украс ума просветшеће, Китите се, моје сеје, с тиме!“ Једнога дана, у љутини на „Српство“ што јој замера за њено бављење књижевношћу, пише: „Па лепо, моје драго Српство! То је за мене, да знам како код вас стојим, доста, а за вас је да за себе знате ово: Прво опредељење човека јесте да је изображен; да човек без изображења није човек, јер он само једним васпитањем човеком постаје, без кога он у баралели с марвинчетом стоји. Да је изображеље темељ општој, јер и појединих људи, среће ко том сме противуречити? Оно доводи у потпуно споразумљење душа, на чему се једино и брачна срећа оснива. Мати мора бити изображена (читај: и добра жена), јер је њен уплив на децу први. а њен позив велики и свети: и док не узимамо изображених Српкиња, неће бити ни род српски изображен, већ увек, сматрајући га с те тачке, стајаће с једним столетијем натраг, од срећнијих европских народа“. — Скупљајући за Вука Караџића народне песме, нашла је једну у којој се, између осталог, каже за „Јелицу девојку“: „Што је лијепа то је врло мудра, многе књиге кажу изучила“. М. С. Српкиња не пропушта ни ту прилику да истакне значај просвете и науке, већ напомиње: „Ово је друга народна песма која ми до пера долази, где се каже за девојку да је многе књиге изучила, што јасно сведочи да је просвета и наука и код нашег народа била у дому све једно као и код других срећних народа онога времена“.

И ако је добро познавала домаћу, а доста и страну, нарочито немачку књижевност, М. С. Српкиња је недостајало веће и потпуније школовање. Тај недостатак осећала је врло добро и она сама, и због њега јој је често било нелагодно. У велику је неприлику због тога довео један немачки песник са којим се упознала у Бечу: „— — — — али кад поче питати шта сам учила, а ја сам у моје доба „Lieblings Studium“ био, нуто моје невоље сад! Шта ћу да одговорим, кад нисам ништа учила осим у детињству науку хришћанску од оца мога?“ На једном месту у своме дневнику она пише: „— — — — жалим што и ја у школу дата нисам, а можда бих и ја мојим родитељима образ осветлала“. Неколико година доцније у једном врло суморном писму, писаном Ђ. Рајковићу, у коме се тужи на неприлике и непријатности које су је задесиле, жали се због свога стања и каже „— — — — већ овако јадна списатељка сваки дан крај огњишта, па запретана у пепео бог зна каквих мисли и осећаја — — — — Ово вам пишем на кујинском асталу“.

М. С. Српкиња знала је врло добро да се за сваку жену, која би се почела бавити оним пословима којима се жене тада нису бавиле, говорило да је она пропала за кућу и породицу, и да није у стању да води и одржава ред у кући. Међутим, она је истицала да се може и једно и друго радити, ако се има воље и одушевљења, и ако се има жеље да се што више научи и зна. За један и други посао заиста треба времена, али се све може постићи ако се време лепо распореди. У једном писму она пише: „Што се пак трудим и душевно што делати, или што прочитати и научити, то верујте ми, да само мојим очима сан грабим, недељне и свечане дане на то жртвујем нити ја идем на балове, нити знам за какве тако зване „унтерхалтунге“, нити мене виде шетње какве, до што ме види цвеће и дрвеће по ови брегови и долови. Ово ме је пролеће нешто ван мојих брегова извукло, а иначе слабо ја знам да ван тих брегова има још света. Мени је најмилији свет, и онда сам у својој сфери, кад сам са мојим књигама сама“. Она је у кући радила све послове као и обична девојка: „Мало пре да је дошао ко

*) Из *Гласника Историјског Друштва* у Новом Саду — по одобрењу писца.

је за списатељку чуо, би зачуђено погледао, кад ми мама рече: „Иди, умеси једну питу за ручак!“ Јер то свету није поњатно, да ја и осим писања што радим, и радити умем, већ ме прави да сам слепа код обадва моја лепа бистра српска ока“. У једном писму пише да јој је Вук Караџић, кад је први пут упознао рекао „— — — — да у нашем народу има доста кућаница, али нема то што сам ја. Нека је тако, али тој народној једници треба опрести, треба откати, сашити, навести, оплести, па не само за себе, но и за своје у кући“. А једнога дана уноси у дневник: „ — — — и сад има више од два сата, како код прозора спрам тамног неба ситан везак везем“. Ипак, и код нас се понекад дешавало да јој није достизало времена и за један и за други посао. Једнога дана, она пише у свом дневнику: „Е, Бога ми, право имају људи што на списатељку вичу! У мојој кући мало не бијаше данас за ручак стихова. Ја код чешљања, донесоше ми новинв, сад све на страну, морам видети шта је на бојном пољу — — —“. — Па и доцније, кад су се у породици прилике у многоме измениле, и кад је сам кућевни посао пао на њу, она пише да јој је тешко одржавати ред, али додаје: „— — — и опет, опет, ја нећу да се каже: види се по кући да је у њој списатељка“.

И поред свега тога што се М. С. Српкиња толико старала да угоди свету, управо да покаже да она, иако је „списатељка“, није изгубљена као домаћица, свет је био против ње и свакојако је оговарао и осуђивао због њеног песништва. Многима, бољеве рећи свима, није никако било схваћљиво да једна девојка треба толико да чита и да се занима књигама. Она је то добро знала, па зато, тражећи писмом од једног пријатеља митологију, додаје: „— — — али не шалите се то коме казати, јер би било од света јао и помагај! Шта ће девојци митологија, наопако?“ То неодобравање света, па чак и то исмевање, долазило је и до Милице, и она је често због тога била нерасположена. У писму, које је место предговора другој књизи у Грушкој Гори, она пише: „— — — и мао се мој урођени дар свагда с чим борити, ако ни с чим, то с гоњењем људи“, а помињући једном у писму Мини Караџић свога кума каже: „Мој кум није никад викао на моје занимање, као већина наших младих Срба — — —“ Све је то на њу често само утицало да је певала „Кажи, срце, зар и тебе У'једаше змије неизбежне? Ах дабогме, оне се дигоше, На невине гласе моје песме“. Неколико дана доцније она је писала у дневнику: „Љута главобоља и неко изтјазивање решења за моју будућност, при том несмисленим прекори једне из родбине моје, која јутрос дође, доведоше ме у тужно расположење: Перо моје, перце мало, Зашт' ме свак због тебе коре, Та ниси ти ништа криво, А залуд се с срцем боре“. 24 маја 1854 дошли су код М. С. Српкиње неки „гости из близа и далека“. О тој посети Милица пише: „Они ми доста новости донеше како се у љубљеном српском дома народу о мени суди и расуђује. Они ме као моји пријатељи саветоваше да се књига оставим „јер, верујте, зло се о вама говори, знате да нема дана кад се због вас не дишпутамо и ако се тога не оставите, бићете најнесрећнија девојка. Иде да имате новаца, као на пр. што је била Анка Обреновић, која је књиге писала, ал овако, Бога ми, не знамо како неће проћи“. Дакле, то фали што немам новаца? Хе, шта ћу ја кад немам? Верујем, кад бих била богата, онда би ми могла слободно једна даска и фалити у глави; а не да имам главу врстне Анке Обреновића, па би ми се свет опет клањао“. Као што се види та јој је посета била врло непријатна, и она додаје: „Ах, ја бих волела да је било што је ово јутро предсказивало, т. ј. кише, него што се она разишла и сунце сјајило. Тим би се тужној Српкињи Милици уштедело једно чемерно искуство више, да ће кад тад свему што јој је мило морати казати: „Ево рај остављам, без кривеље и греха!“ Настављајући у дневнику о том разговору она се пита: „Какав је то грех што ја књигу љубим, шта ли ми пагубно може та наклоност донети? Ја мислим, и то ће ми сваки, који није без мозга допустити, да је боље, што ја кад је недеља и светац, проведем време у читању, него коме да испод руке висим, ил на прозору да чекам ко ће од куд проћи“. А затим, у љутини она се обраћа „српским родитељима“. „На послетку; чујте ме, српски родитељи. Боље је да ви вашим кћерима спремите лепо васпитање него новце, који доносе беду, пакао и несрећу за супружно стање, и боље да их научите љубити своју цркву и свој род, овако као списатељка, него што их научите љубити моду и сујетно кићење, те сте тиме узрок што код српских синова само новац вреди, кад друге никакве вредности нема. А за мене немојте се бринути, за мене, која се тако што посла не бојим, као што читати умем; мени, мени, како Бог милостиви даде. Он је створио небесне висине и орла у висини, па се за њега и побринуо. Тако је и са мном“. На крају, завршавајући те вечери писање, она поручује свету: »Сад лаку ноћ, свете! У надежди на отца небесног срце ће моје почивати спокојно, а ти, баш, брини се о мени, прорити моју судбу, којом само виша десница влада!« — Па ипак, и поред свих тих »чемерних искустава« М. С. Српкиња није клонула. Сутрадан по посети, она уноси у дневник: »У пркос учењу-ченју искуству, данас сам научила једну моју лекцију, и од сад сваки дан мислим по једну — —«. А доцније пише једној својој пријатељици чак и ово: »Ја ти сад блажено живим. Душом мојом узвила сам се над свим гоњењем људи, које због мог кћижевног занимања трпим од ниског света, и још велим: не упиши им то у грех, Господе! — — — «. Неразумевање света и његово неодобравање њеног живота најтеже је на њу утицало кад је остала сама, без родитеља, и требало је да се бори са свима незгодама из тог времена, она, у писму своме пријатељу немачком песнику Франклу, пише: »Диже се маса непријатеља да на мени сиротету освети увреде које им је нанео мој брат, уредник једног листа (он је износио само истину). Поврх као свештеничка кћи имам посла са нашим највишим духовницима, али преко тога ћутке прелазим, јер ће увек бити љага како се са првом српском песникињом поступало кад је остала сироче без оца и мајке«.

Док је М. С. Српкиња тако расуто и несрећено говорила о женама и васпитању женске деце; док је она у дневнику уносила своја размишљања о томе питању само поводом кога догађаја, и нарочито због огорчења на шири свет који је није хтео признати и ценити, друга песникиња тога доба, Омладинка Драга Дејановић, залагала се за права жена, и она је била »прва феминисткиња српска«. За разлику од Стојаидновићеве, која је живела у селу одвојена од света и друштва, Драга Дејановић је учествовала, чак врло активно, у редовима Омладинаца. Она је била борбена, писала чланке у новинама поводом политичких догађаја, држала јавна предавања и говоре. Њени погледи на женско питање изложени су у главном у три јавна предавања, која се зову: Две три речи Српкињама, Еманципација Српкиња, и Српским мајкама. Она је изазивала пред ширу публику, ту је јавно излагала своје идеје и позивала и друге жене да јој се придруже. Све то било је много теже и смелије него писање М. С. Српкиње. Требало је имати много храбрости, да би се иступило пред публику која не одобрава, и да би јој се износиле оне идеје које су њој сасвим стране и несхваћливе. Драга Дејановић је имала воље и издржљивости: сва противничка мишљења, па чак и напади на њу, нису је могли спречити да јавно и борбено истиче потребу да се измени положај жена у друштву, и да жене почну заједно с људима ступати у јаван живот.

Основна црта њених предавања, што је сасвим разумљиво због прилика у којима је живела и радила, јесте национализам. У томе, између осталог Драга Дејановић има заједничког са М. С. Српкињом. Занимљиво је да Драга ни једном приликом у својим предавањима није помињала мишљење М. С. Српкиње о женама, иако је дневник у Грушкој Гори изашао много раније од Драгиних предавања. Она чак ни једном речи није помињала Стојадиновићеву уопште, као жену која се у то доба скоро једина јављала својим песмама, и која је високо стајала над осталим женама.

Родољубље Драге Дејановић тако је везано за све њене мисли да се њиме могу оне све објаснити. Као добри родољуби желимо да имамо што већи и јачи народ. То нам може дати само повећани проценат рађања и лепо васпитање деце. Како су жене за обе ствари позване, то им се она у предавању Српским мајкама (као и другим) обраћа да што више пажње посвете својим материнским дужностима. Она до невероватности велича позив мајке, и, по њој, све среће које може једна жена доживети, ништавне су према оној срећи коју јој деца пружају. Да би мајке могле васпитати децу што боље, треба да су и саме образоване и да и саме могу радити и живети без помоћи људи. Када се има на уму како је Драга Дејановић схватала родољубље (много шире него М. С. Српкиња), онда ће бити објашњена многа њена мисао, и многи њени предлози у њеним предавањима. Па ипак, када се одбаци та претераност, у коју је она морала упадати, јер јој је, поњмљиво, било врло тешко да тачно одвоји родољубље од феминизма, мишљења Драге Дејановић, иако можда не увек доследна и у међусобном складу, даје важних и значајних података за почетак развијања женског покрета код нас.

Прва замерка коју Драга Дејановић чини женама јесте рђаво васпитање женске деце. И она, као М. С. Српкиња, жали што се деца не образују довољно родољубиво, и мрзи и презире све туђинске утицаје, али јаче и више наглашава њиховo штетно дејство. Она пише: »Кад је дете дорасло за школу, онда се обично отац брине за мушко, а мати за женско дете«, али одмах додаје: »То је још срећа — — —, јер морамо признати да оцеви боље умеју синове своје васпитавати, него ми наше ћери«. Женску децу мајке шаљу у институте где троше много времена у безцељном учењу. Драга Дејановић исмева девојке, које су се тамо »школовале«, и каже: »Ту су ти немачке и француске граматике, ту ти је немачко декламовање, да мајка чисто расте, слушајући како **ћерки лети из малих усташца „Ich bin in Arkadin geboren“, — — а на крају „— — — кад нам ћерка** дома дође нит зна немачки ни француски, него умете по гдекоју реч у свој српски језик, те га сакати, на срамоту своју и народа свога«. Још горе је са учењем музике: »Толико се времена и новаца на то потроши, толико муке спротога девојчета стаје док оно нешто мало свирања научи, а кад дође дома шта се њиме користи? — Кажите ми коју Српкињу, која је постала тиме вештакиња. Ни једна, него кад дома дође, а она одсвира неколико туђих напева, одпева неколико туђинских песама, док не дође удадба, а кад се уда, она и то забаци те и оно мало надри-знања, на које се толико потрошило, изветри сасвим.« Па тако је и са осталим »наукама« које уче институтке »хекловати, мерковати, штиковати — —«, једном речју са »— — оним радњама што нису ни за јело, ни за пиће, ни ношиво, нити су за какву кућевну потребу, него само за украс«. Све то, како, тачно наглашује Драга Дејановић, може »туђинкама« и користити, јер се оне тамо спремају за пођедине позиве у друштву, док Српкињама то бачено време може само шкодити: »Институт« нас је довео до тога да из свачега нешто знамо, а кад дођемо дома, те ступимо у породични живот, или падне у кавну нужду и сиротињу, онда тек видимо да баш ништа не знамо«. Драга Дејановић јако жали што се тако олако узима васпитање жена, које је по њој исто тако важно, ако не чак и важније од заслужања мушкараца. »Мора нас срце заболети — пише она — кад погледамо наше младе девојке, које су невине и безазлене као голубићи, како певајући везу по ћерђеву или седе за разбојем, а нема нико да им каже какву ће улогу оне у свету да заузму; неће мајке да их приправе за будућност, да им кажу да на њиним грудима лежи будућност, и срећа целога народа нашег«. Драга Дејановић налази да главна несрећа лежи у томе што нема довољно школа за женску децу. »Основна школа то нам је сво средство, да можемо бар нешто читати и писати научити — —«, а после ће девојке иду у институте, »где је свака готово изгубљена овчица«. Пишући о томе Драга Дејановић оштро замера српским мајкама што желе од кћери да направе само домаћице, а не што више, говорећи — — — што ће јој школа и толика наука, неће моја ћерка пола ни адвокат бити«, и каже да ће те девојке временом постати мајке » — — — а васпиталачке науке у даншњој нужди за васпитање нашег народа превазилазе и богословске и правничке науке«. Због тога, она жали што »наше Српкиње немају ни толико народна осећања, да увиде ту страшну нужду код нас да се својски постарају, те да оснују једно васпиталиште за српске ћери«.

Последица тако рђаво схваћеног васпитања јесте претерана жеља за модом и улепшавањем, против чега се Драга Дејановић свим силама у својим предавањима бори. Тај непрестани говор о моди и лепоти доводи дотле да дете »— — — до тога уверења дође да као одрасла девојка мора и лепа бити, да већ као ружнија не би ни живети могла, па онда удри затрпавај и гладни недостатке телесне лепоте«. Она презире оне жене које теже да се само лепотом, и ничим другим, допадну људима, а после, због те лажне вредности, пропада и кућа и брачни живот. Мода и улепшавање толико су обузеле жене свих редова да се не зна која је богатија, »— — — а кад те лепојка баби одведе, видиш га где пред неокреченом кућицом на петама чучи, те пуши крчак на кратку лулу; кућици стреја опала, рогови јој голи вире, а врх њих рода направила гнездо«. У нападима на такав живот, Драга Дејановић иде и даље, па каже: »Негда су људи трговали са људима као и са другом стоком, а зар ово није трговина кад мајка своју рођену ћерку кити, намешта и дотерива је само зато да је што пре протурити — удати може? Само што онда добијаху злата за своје рође, а сада мора мајка још дати злата, ако је мисли удомити«. Она сматра да је слабост жена у многоме дошла од таквог начина живота, од уверења да ће наћи кога, ко ће их штитити и издржавати, а да би иначе друкчијим животом жене себе могле оспособити за неће напоре. Али, онда не треба неговати само лепоту, јер »— — — —

али замера што жене не схватају своје дужности, и пита се: »па је ли то праведно да се ми жене до века по кући рахатно ширимо, а сиромашни муж да се сам мора старати чиме ће жену и ситну децицу заранити и оденути, а она се све једнако брине о лепоти, скупоценом ношиву и лепоме изгледу? — — — Он се сиромах мучи и ради, ни ноћ му није мирна, а она се рахатно шири, — — — смишља нове »луксузе« и харчи немилице свога друга, па богме и себе«. На другом месту, она пише: »...смета нам то што смо тако лудо уверене да смо ми само зато створене да трошимо, а да ништа не радимо. Нама не треба никаква радња, вештина и наука, којом ћемо кући користити, то су мушки послови, он нека заслужује!« Трошење, раскош и нерад доводе дотле жене да, кад им се очеви или мужеви онемогуће за зараду или умру, оне остају неспособне, па им се због тога морају стварати разни фондови. »Али — додаје Драга Дејановић — надаље нас теши да ће се и ти фондови, кад се већ један пут женски свет радено еманципује, на друге много потребније и племенитије циљи обратити«.

Због свега тога, Драга Дејановић разуме оправдане жалбе очева који имају женску децу. Док му се мушка деца скину са трошкова, женска остају на још већем, троше на то да се опадну коме човеку, и да, силазећи са терета оцу, отиду на терет мужу. Са удајом често пропада очева кућа, мираз је некад толико велики да се читав кућни капитал да уз ћерку, а ипак у браку настаје неслога и несрећа. Девојке, чак и богатије, због тога се све ређе удају, јер доносе »са собом грдан трошак, а заслуге никакве«, тешко ступају у брак, јер су им »невештином, нерадњом и лењством руке везане«. Последица тога су многобројне уседелице, чији жалосну судбину и празан живот Драга Дејановић описује са пуно сажаљења. Те девојке, које су »на терету себи, родитељима, па и самом свету«, трпе многа понижења и увреде, све у нади и жељи да се најзад удоме, како би престале живети од милости родбине.

Због свих тих несрећа, које инак у крајњој линији погађају саму жену, Драга Дејановић у својим предавањима тражи да се такав начин живота измени из основе. Она налази да су свему злу криве саме жене, и очекује побољшање положаја од њих. »Онај који добро расуди у каквом је стању данашњи женски пол, хтео или не хтео, мора признати да смо постидни с њега и пред Богом и пред људима«, пише она; други пут, обраћајући се женама, каже:»Али нека ни једна сестра не помисли да су нас мужеви заробили. Ми нисмо робиње наших мужева, то не, ми смо се заробиле и саме својим предрасудама, које добисмо од рођавог васпитања наших родитеља. Формално то је васпитање по нас добро, јер се може боље дембелисати, а и не узимамо на ум до чега нас то дембелисање одводи«. Она говори да су људи више пута истицали те многобројне мане жена, »али море западног васпитања« све те приговоре »у заборав разнесе«. У томе питању, Драга Дејановић сасвим прилази људима, заједно с њима напада и кори жене, али са жалошћу констатује: »Тако, браћо, бадава ви војујете против наведених зала, ми вас жене опет не чујемо, ми вас не разумемо, нема у нама вишег осећања за озбиљне ствари, ми се држимо да смо лептиру подобне, те летимо с цвета на цвет а нећемо ни да помислимо, а само ли да питамо, ко га је тако бројног, тако дивног саздао и развио. Грдна је то штета што у нама никаквих виших племенитих појмова нема, него овако, главна нам је тежња да будемо лепе, те да вам се допаднемо.«

Да би се изменио положај жена, нарочито њихова економска зависност, Драга Дејановић тражи еманципацију жена, коју овако дефинише: »Еманципација женскиња значи ослобођење њино из очинске или мужевљеве потчињености, којих скучава њиховом умном и раденом напредовању«. Она је осећала да је свест српских жена тога доба још сасвим непробуђена, да оне и не могу довољно јасно схватити сав значај свога рођавог положаја, јер: „Ми жене држимо данас да само због тога на свету да не би човечанство изумрло и утаманило се, но кад би Бог другим којим начином свет производио, то онда ми жене баш никаква позива не би имале, наш би живот сасвим без циља био«. Њу су јако болели скучени погледи жена, и зато са жаљењем пише: »— — код нас су женскиње, још готово у ропском стању, које их тако страшно скучава и понижава, да нису у стању, ништа саме измислити, ништа саме собом урадити, него гдекоје мисле да су као нека немоћна створења, па ако им ко што замисли и уради, оне само примају готово да уживају, а гдекоје опет мисле да су нешто још више од људи; оне мисле да су одарене неким чаробним преимућством, па да само дочекују све готово, и опет, као и оне прве да уживају, а то су оне жене, које држе сву своју срећу у својој лепоти.«

Међутим, Драга Дејановић истиче и наглашује »— — да се с дана на дан све већма обистињава да ни једна жена не може бити добра и ваљана сапутница и мати, ако није пре као и други људи мислила, радила и борила се свесно са незгодама у животу.« Еманципација српских жена, по Драги Дејановић, је у толико преча и нужнија, што је то истовремено и срећа, ослобођење и напредак целог српског народа. Драга Дејановић излази пред патријархалне српске жене, говорећи им »да је и женско човек, савршен божји створ као и мушка страна«, да »и женскиња има право живети«, а на другом месту истиче потребу »да и женскиње увиди и призна да је њу Бог обдарио оним истим врлинама којима је обдарио и човека. По томе треба женско да се испитава за умни и телесни рад исто тако као и човек. Оно треба да се приправи за сваки случај живота да може сваког тешкоћи одупрети се —» Објашњавајући своје мисли, Драга Дејановић упознаје српске жене са женским покретом на страни, нарочито у Енглеској и Америци. Она не припада реду жена које су »за неограничену слободу женскога спола«. Њихови су захтеви, по Драги Дејановић, »сасма претерани« и неумесни. То су оне жене, које су тражиле поред осталог да изједначеће иде толико далеко да се чак прихвати и мушко одело. Као све крајности, морала је да падне и ова, и Драга Дејановић, исмевајући те жене, каже: »Са мушком одећом позбацаше и неограничену своју слободу«. Драга Дејановић је уз оне жене које су за постепено просвећивање и ослобођавање жена, које желе да саме жене схвате важност свога положаја и да увиде стварну потребу изједначења са људима. Она је присталица оних напредних жена, које су се у истини просветиле, и које »— — — не могу више натраг у онај скучени круг душевни, у круг њихових прабаба...«

Да би се постигла таква еманципација жена, потребно је од мале васпитавати децу на рад и на отпорност. У томе правцу Драга Дејановић даје савете српским мајкама које су »благословене женском децом«. Она их моли да их васпитавају у правцу рада, штедње и паметног руковања кућом, како би се отклониле многе несреће које долазе од беспослице и жеље за луксузом. Када жене буду имале занимања и неких виших жеља, онда ће нестати многобројна зла, као »радозналост, оговарање, недотупавост, сентименталност, кинђурење, мода, рахатно уживање и др.« Женску децу треба гонити на рад да не би остала »од очију слепа, код здравих руку саката.« Мајке греше што ћеркама не предочавају сва зла и несреће које их могу снаћи: »Не престављамо нашим ћерима овај свет само са углађене стране, јер како ће се сирото девојче ужаснути кад у старијим годинама увиди да сва земља неће баш сама од себе ружама и цвећем процветати, па да осим цвећа, тог дивног украса природног, још сасвим нечег другог, много нужнијега нам треба да издржавање нашег живота, куће и народа«.

Једино рад може донети економску независност жена, а с тим и исправку њиховог стања, кад остану без оца или мужа. Жене треба да раде, »— — — — — јер ни један и никакав закон нама женскињама не збрањује да који од — — — — занята обучимо, него је томе само наша нехатност на путу«. Драга Дејановић истиче да је велики број послова, које жени чак и »много лакше него многи мушки, може научити и отправљати, а да свог женског достојанства не понизи, да своје нежности не отуди и да праве урођене границе свога спола не прекорачи.« Жене су заиста слабије од људи, али оне не морају радити најтеже послове. Даље, каже Драга Дејановић, има послова који не доликују женској природи«, али додаје: »— — — — — морамо признати да их има и таквих, који мушкима опет ни најмање не приличе, ал зато их опет мушки уче и раде и то због тога само, што траже бољу прилику да могу више заслужити«. Од разних заната Драга Дејановић препоручује женама ове: »женски кројач, ципеларски, сајдијски, пекарски, коларски, бозајски, ткачки, рукавичарски, куварски, посластичарски, стакларски и др«. Она је знала да жене не схватају довољно озбиљно њене мисли и њене предлоге, па зато одмах додаје: »Ја знам да ће се многе сестре смејати моме разлагању и мњењу, ал тога се ја ни мало не плашим; ја се само тога јако плашим што ће на сваки начин женски свет због те несвести остати у данашњем жалосном стању.« Уопште, »свет« који у то доба у толикој мери смета женама да се отргну од свог заостављеног положаја, Драгу Дејановић не спречава да пропагира своје идеје. Она је знала да свет одмах прогласи за »фантазију — — — — сујету и безпослицу«, ако би се код које ретке жене јавиле »љубав к науци и знању«. Због тога, она пише да жене, и ако почну што да раде, одустају због света, па додаје: »У томе имају у нечем и право, јер је то света истина да јој околина подсмешљивим оком прати онај започети рад, па је држе за мушкарку или фантасту. То је оно зло због којег ће нам се женскиње тешко кад год радено моћи еманциповатн«. Али, ипак, и против тога, као против свих зала треба се свим силама борити: »Ми жене треба да победимо те страшне предрасуде, треба да се оканемо тога помисла: што ће свет рећи?, јер та нас претња у сваком раду скучава«. То треба учинити у толико више јер свет неће помоћи жени која пропадне због нерада. Свет треба да буде мерило само кад се што зло жели да учини, а за добре и »спасоносне« послове чекање и то што ће свет рећи може само да штети. »Да шта вели тај исти свет — — — пита се Драга Дејановић — за оног младића који се читав дан лицка, кити и намешта, а никаква занимања пред собом нема, него хоће да свет гледа његову лепоту и његово лудо схватање цељи живота човечјег, који са скрштеним рукама чека да му се која имућна женскиња приљуби да га својим имањем храни и издржава. Знам да ћете све листом признати, сестре моје, да је таки младић права лењштина, који ће женино имање, ма колико било, за кратко време прохарчити, јер никакве радње пред собом нема. Свет ће о таквом младићу врло рђаво судити, и тај свет има потпуно право, али и онда би потпуно право имао кад би и нама женскима тако судио, јер смо ми све равне таком младићу, који само троши, а ништа не заслужује«. Она истиче да свет на страни не види у ослобођењу жена толико зло као наш, тако чак, да су се тамо жене не само у разним занатима усавршиле, већ имају много успеха и у »умном развићу«. Говорећи о томе, она помиње Немицу госпођу Сиболдову, женског лекара, која дуго година одржава ту, негује децу и истовремено врши лекарску праксу, а затим наводи писмо једног Енглеза, који својим рођакама пише: »Ви би се зачудиле како једна млађана, од 18 година, женскиња, већ бркатим и брадатим ученицима, који су много старији од ње, предаје науке из више математике у академији Уестфилској«. Драга Дејановић је желела да и наше жене у том правцу што више успеха имају, али је исто тако знала да је за то потребно и много више времена да прође, и боља средина. Па ипак, она пише: »Ми Српкиње, у опште, можемо се дичити са нашим умним даровима, па зашто смо се тако скучиле у свом мишљењу и делању? Зашто не би слободним духом побацале те текоја нам умни развитак мрачи, а телесни слаби, те због тога мислимо да сваки рад није за нас и да ћемо зато мање моралне бити, ако с мушкима подједнако радњу делимо?«

Када би се жене »радно еманциповале«, онда би се, по Драги Дејановић, уклониле и многобројне несреће и зла у које жене могу врло лако упасти. Оне би се много лакше удавале, мајке не би морале »трговати« са својим ћерима, а девојке, ако би и остале неудате, »не би такво у предстеатној младости морале се каквом мушком наметати« .Драга Дејановић не може довољно да нагласи потребу рада, она истиче да је сва срећа у њему, и, измењу осталог, пише: »Учимо се умно и телесно радити — — — па онда нећемо стрепети од жеље, хоће ли нам се какав човек понудити да нас храни и издржава.« Говорећи у том правцу, она се обраћа женама и каже: »Ако кадгод дођемо к себи, те се отресемо празних предрасуда, па у нашем женском сполу узгледимо нешто више него само мајчинасто накинђурене дутке, те се почнемо и ми тако исто у послу и радњи светској обучавати, као и наша браћа, онда знам да би нас престала несрећа са свију страна гонити и на нас нарстати«.

По Драги Дејановић, дакле, срећа жена, њихова економска независност, више образовање и т. д., све зависи од жена-мајки, и од васпитања женске деце. Само и једино жене могу учинити да и код њих »као и код мушких потпуна уважења има она половица: Сваки је човек своје ковач«.

»Ослобођење« жена за које су се залагале М. С. Српкиња и Драга Дејановић можда ће изгледати када се много важно, па чак и непотребно. Сада се, можда, неће моћи довољно схватити да је за то мало слободе и еманципације коју је Драга Дејановић онако јако желела, требало више борби и више напора него ма за који успех који данас жене постижу. М. С. Српкиња и Драга Дејановић нису успеле да препороде српску жену прошлога века. Оне то, наравно, нису ни могле учинити. И много година после њих жене су живеле на исти начин као и пре њих, а свет је исто тако гледао на продирање жена у јавни живот као и раније. У једном некрологу Драги Дејановић писало је, између осталог, и ово: »— — — — и ако је писала и јавно у друштву говорила и заузимала се око »ослобођења женскиња« опет је поред тога тако ваљана супруга била, да је мало таких у нас. Особито је радена у кући била, а притом поштовала је и љубила је своја мужа да јој се човек дивити морао«.

Од писања тих двеју жена нису се ни могли очекивати неки велики резултати. Значај Милице Стојадиновић-Српкиње и Драге Дејановић, »која је имала полета, идеализма, ширих видика, воље и способности за рад, све те ствари тако ретке код пасивних и немарних, полуориенталних жена српских«, није у неким великим успесима које су оне постигле својим радом. Њихов значај баш и јесте само у томе што су прве код нас почеле осећати тежак и запостављен положај жена, и што су се за његову поправку тако искреноториле.

Београд. **Радмила С. Петровић.**

Питање држављанства удате жене пред конференцијом за кодификацију међународног права у Хагу

Извод из извештаја г-ђе Анке Гоњевац, послатог Женском покрету у Удружењу универзитетски образованих жена.

I. Рад комисије.

Идеја кодификације међународног права истакнута је од прилике пре пет година у Лиги Народа. Савет Лиге Народа изабрао је један комитет правника, коме је ставио у задатак да испита могућност за овај посао, и резултат његовог рада показао је да постоји приличан број међунарднно-правних питања, која су сазрела за кодификацију. Између овога броја издвојених питања, комитет је учинио ужи избор истакнувши три питања, међу којима је било и питање држављанства. Како су за ову конференцију истакнута три питања, то је њој комисији стављено у задатак да се бави питањем држављанства.

Њен задатак је био да изради пројекат конвенција о држављанству, којом би се у будуће одклонили, или бар смањили случајеви двоструког држављанства и случајеви бездржављанства.

Ми ћемо овде изнети кратак извештај резултата њеног рада, у вези са питањем држављанства у удате жене.

О питањима, о којима се у овој комисији имало дискутовати, четири су се односила на питање држављанства удате жене.

Текст првога питања гласио је: **Ако жена према своме домаћем законодавству губи држављанство тиме што се удаје за странца, она га не може изгубити, ако не може — по законодавству земље њеногa мужа — стећи његово држављанство.**«

Види се да је овде циљ спречити да жена, услед разноликих законодавства а поводом своје удаје остане без држављанства, т. ј. да се смање случајеве апатрицје (без држављанства).

О овоме је дискутовано дуго и опширно. Из извештаја г-ђе Гоњевац донећемо овде само у кратком изводу говоре **женских делегата, које су у име своје делегације, т.ј. у име своје владе дале изјаве.**

У име холандске делегације говорила је г-ђа Шенфелд-Полано, Г-ђа Полано подвлачи, да узето у великој линији има само два система по којима се то питање може решити систем јединства-држављанства, према коме може жена и муж миају бити истог држављанства и систем слободног одлучивања у погледу држављанства, по коме за време брака супрузи могу бити разног држављанства.

У име холандске делегације она се изражава **противу** принципа да муж и жена буду разног држављанства јер сматра да питање држављанства није само питање слободног избора, тј. питање ума индивидуа више воли, већ је то поглавито питање јавнога поретка једне државе. Холадска ће гласати само под следећим ограничењем: Холандкиња, која се удаје за странца, може задржати своје држављанство само у случају ако је закон земље њеног мужа оставља без држављанства.

У име немачке делегације говорила је Д-р Лидерс:

»Моја делегација Вам подноси један предлог, који се односи на питање држављанства удате жене. Немачка влада сматра, да закони који још постоје у већини земаља, и који аутоматски лишавају жену држављанства приликом удаје, и чак за време трајања брака, нису више у сагласности са социјалном, економском и политичком ситуацијом, која је сада потпуно измењена. Нарочито у Немачкој, где жена има политичка права, ми желимо да доведемо у хармонију постојеће законе са новим положајем жене. Немачка влада верује, да ће развитак законодавства у томе смислу умањити многобројне тешкоће, које су последице постојећих законодавства.«

У име делегације Велике Британије говорила је госпођа Уилјамс:

»Изгледа ми да је време да се учине извесни прогреси. Ми покушавамо овде да спроведемо једну кодификацију, и ми зато морамо водити рачуна о тенденцијама законодавства који су на снази. Један принцип модернога права је, да све индивидуе једнаке пред законом. Свугде се осећа тенденција да се индивидуе третирају на исти начин. Ја вам остављам да из овога стања ствари извучете морал. Немачка делегација учинила је један леп гест. Она још нема законодавство у смислу амандмана, кога је предложила, па ипак она нам је показала пут, којим треба да идемо.«

У име белгијске делегације говорила је г-ца Ренсон:

»Белгиска делегација увиђа, да је тенденција свих ових питања да умање случајеве бездржављанства и двоструког држављанства, и да се у њима признаје само један принцип већ примљен у многим законодавствима. Белгијска делегација сматра да је за жаљење, ако не буде учињен један корак у напред у погледу смањења конфликата око држављанства, када су муж и жена разноликог држављанства. Са мога гледишта било би практично и корисно да се донесе једно дефинитивно правило, којим ће се фиксирати држављанство удате жене, а које ће на тај начин отклонити конфликте, у место да предвиђа модалитете за отклањање разних конфликата, који наступају услед разног држављанства. Решење да жена приликом удаје по правилу задржи своје држављанство, а да само изузетно прими мужевљево држављанство, једино је правилно решење. Белгиска делегација мање из феминистичких а више из хуманитарних разлога заступа ово гледиште. Како се може оправдати поступак једне државе, која одгурне једног свог поданика, који јој је годинама верно служио својим здрављем интелигенцијом и радом.«

У име наше делегације говорила је г-ђа **Анка Гоњевац:**

»Делегација Југославије допринеће општој дискусији, која се води по овоме питању тиме, што ће дати неколико обавештења о законодавству Југославије и о практичним резултатима постигнутим тим законодавством. Југославија је релативно мала држава, са обичајима махом још патријархалним, па ипак она није презала да усвоји модерне системе у своме законодавству, којим жена добија слободу да бира држављанство. Ја ћу Вам прочитати два члана нашег законодавства, којима је регулисано ово питање у мојој земљи. У првом случају ради се о удаји странкиње за југословенског поданика, а у другом о удаји југословенске поданице за странца. **Члан 10** нашег закона гласи: Удајом за држављанина Краљевине страна држављанка стиче држављанство Краљевине, изузев случаја, ако је изјавом пред удајом придржала себи држављанство по поредку, ако то предвиђају закони њене отаџбине. А **члан 29** гласи: Удајом за страног држављанина, држављанка Краљевине губи држављанство, изузев случаја да по прописима закона мужевљеве отаџбине није стекла његово држављанство; или ако је придржала држављанство Краљевине брачним уговором, или у недостатку тога, ако је приликом склапања тога брака дала такву изјаву.

Али, моја намера није да укажем конференцији само на напредно законодавство моје земље, већ поглавито да упозорим на резултате које такве модерне законодавне одредбе могу имати и у патријархалним срединама. Бојазан која је истицана од стране извесних кругова у погледу последица таквих законских одредаба, није се остварила. Искуство је дало задовољавајуће резултате.

Наслањајући се на одредбе свога законодавства, као и на резултате ових одредаба, југословенска делегација била би вољна да подпомогне доношење једног међународног правила, које би ишло даље но што је то случај са предлогом комисије. Југословенска делегација је вољна подржавати у принципу немачки предлог под резервом извесних детаљних измена.

У сваком случају, ако конференција сматра да за сада не може још прикупити довољан број гласова који би омогућили доношење једне конвенције у том смислу, делегација Југославије, стоји на гледишту да конференција не треба да заврши свој рад док овај принцип не буде у најмању руку примљен од ње у облику једне жеље или препоруке владама“.

У име чехословачке делегације говорила је г-ђа Хараковa-Крaловa:

»У принципу примамо све предлоге, који имају за циљ да прошире права удате жене у погледу задржавања њеног држављанства у оној мери, у којој то диктују околности социјалнога, економског и културног живота сваке државе. Слажемо се са југословенском делегацијом и примамо у принципу немачки предлог«.

По завршеној дискусији, претседник г. Politis, министар Грчки, завршио је овим речима: — »Завршавајући ову дискусију, која је била веома интересантна, срећан сам што могу констатовати да је остала у форми, која је достојна озбиљности о којој се радило. **Исто тако са највећим задовољством честитамо женским члановима владиних делегација, које су приликом дискусије узеле реч, честитам им на тексту, којим су подржавале своју тезу**«.

Предлог, који је био поднет од стране комитета, био је примљен са 32 гласа противу 2 (текст је наведен у почетку).

Друго питање је било: »**Ако жена по закону своје земље губи држављанство услед промене држављанства од стране мужа у току брака, може га изгубити само ако може стећи ново држављанство мужевљево**«.

И ово је било примљено са 30 гласова.

Треће питање гласи: »**Натурализација мужа за време трајања брака не повлачи за собом промену** држављанства жене, осим ако она **на то пристане**«. При гласању и ово је примљено са 23 гласа.

Четврто: »**После раставе брака, жена понова стиче своје старо држављанство, само ако га је тражила према закону своје старе отаџбине. У том случају она губи држављанство, које је стекла удајом**«. При гласању и ово је примљено са 26 гласова.

Осим ових питања, која су ушла у конвенцију, примљена је једна препорука и један предлог:

Препорука примљена од комисије онако је редигована: »Конференција препоручује државама да испитају не би ли било могуће:

1.) Да у својим законодавствима усвоје принцип једнакости пословa у питању држављанства, руководећи се у главноме интересом деце.

2.) Да одлуче да од сада држављанство жене неће бити у принципу измењено без њеног пристанка, било приликом ступања у брак, било приликом држављанства од стране мужа«.

А предлог гласи: »Конференција изражава жељу да жена која је због удаје изгубила своје држављанство, а није стекла држављанство мужа, може добити пасош од државе чији је држављанин њен муж«.

II. Феминистичке организације и комисија.

Пре него што је била донета одлука по овим члановима о питању држављанства удате жене, комисија је на тражење феминистичких организација на изванредној јавној седници саслушала представнице тих организација. Још у самом почетку конференције састале су те организације у Хагу и поднеле један меморандум конференцији. У њему оне траже: да жена, била у удата или не, има парво као мушкарац да задржи или промени своје држављанство; да женино држављанство не може бити промењено самом чињеницом ступања у брак или променом држављанства мужа за време док траје брак; да се жени не сме ускратити право да задржи своје држављанство или да га путем натурализације промени из самог разлога што је удата и да држављанство жене не може бити измењено без њеног пристанка, сем под истим условима у којима се и држављанство мушкарца мења без његовог пристанка.

Када су половином месеца марта дошле у дневни ред комисије питања држављанства удате жене, онда су тражиле феминистичке организације (Интернационална Алијанса за женско право гласа и Интернационални Женски савез) следеће:

1.) Да буду седнице комисије за држављанство јавне, т. ј. да и оне имају приступ.

2.) Да буду фем. организације представљене у комисији са по једним посматрачем, који има право говора, али нема право гласа.

3.) Да се слушају њине представнице.

Комисија је одбила прва два тражења и усвојила је само последње. У том циљу одредила је једну ванредну седницу, на којој ће представнице феминистичких организација говорити, али без права дискусије. На тој седници говориле су: Макмилан, Марија Вероне, Стевенс и Вергара.

Макмилан је рекла у главноме ово: »Мотиви који нас гоне да постављамо тражења у том смислу јесу следећи: жена је људско биће као и мушкарац, и зато јој не треба ускратити никоја права која има мушкарац. Нарочито не услед удаје.. Не слаже се ни са достојанством жене ни са важношћу држављанства да јој се ово одузима или намеће без њеног пристанка. Говорница даље каже, да жене нису задовољне са тим, што конференција хоће, т. ј. да спречи двоструко држављанство и бездржављанство. »То са нашег гледишта нису битни принципи«. Оно што ми хоћемо, то је да жена буде третирана као одговорни грађанин, од кога се тражи његов пристанак, нарочито потребан у питању избора његовог држављанства, најосновнијег од свих политичких права.

У име Интернационалног Женског савеза говорила је г-ђа **Марија Верона**. Аргумент г-ђе Вероне фине био је: »Видимо да конфликти постоје у овом или оном облику, под принципом слободног избора држављанства, стога ми не видимо зашто би то онда био разлог да нас лишите тога права«. На крају признаје да конференција за кодификацију не може државама наметнути ово или оно законодавство, и стога ће жене бити задовољне ако она са своје стране изрази једну препоруку разним државама у смислу женских жеља.

У име американских жена, т. зв. Интерамериканске Комисије жена говорила је г-ђа Стевенс.*

Она тражи од конференције да у кодекс међународног права унесе принцип једнакости полова у погледу држављанства. Даље говорница набраја све земље, у којима је спроведен тај принцип (што је било више него непотребно, јер су чланови комисије сви стручњаци за та питање, и тачно знају како је оно у којој земљи решено). Свој говор завршава причом, која не прави добар утисак.

На крају говора г-ца Марта Вергара, секретар Народног Женског савеза у Чили. Она говори о напредном законодавству своје зем-

*) Ово је преставница екстремних американских феминисткиња, које нису чланови Интернационалне Феминистичке Алијансе, којој Женски Покрет припада, јер се њихове методе рада и њихова гледишта у многоме разликују од наших.

ље, која и ако је католичка, и ако сматра породицу хелијом државе, ипак признаје у своме законодавству, у погледу држављанства, једнакост жене са мушкарцем.

Кратак преглед на рад Конференције.

После месец дана интензивнога рада, свакога дана седнице и пре и поподне, а често и увече, конференција, на којој су учествовали најчувенији правници света, закључила је свој рад, не доневши оне резултате, који. су од ње очекивани. Говорећи у опште (о резултату рада у свима комисијама), одговнетка резултата испод очекивања лежи у томе, што се и од ове конференције очекивало више но што она може да да, т. ј. очекивало се више конкретног резултата. То је очекивање било погрешно. Ову прву конференцију за кодификацију је требало схватити као један покушај, као једну пробу, испитивање, опипавање, сондирање терена за будући конкретнији рад. Она друга очекивања, морала су донети разочарења,

Педесет и неколико држава учествовало је на њој; држава разне расе, народности, религије, културе, држава разних континената. Педесет и неколико разних законодавстава, (која су само последица оних напред наведених разлика) и толико исто разних интереса сукобило се на овој конференцији

У погледу на рад и резултате комисије за питање држављанства, може се рећи да је она била свесна свих тешкоћа од самога почетка свога рада. Самом раду комисије предходио је један напоран и прецизан рад комитета правника, и после комитета правних експената. Али, проблем држављанства је врло компликован проблем, а осим тога он се дотиче најосетљивије тачке државне, појма њене суверене власти. Проблем држављанства је изванредно деликатан проблем, јер је он један битно политички проблем, који је од огромног интереса по живот државе за све време њенога развитка. Као што је за постанак државе потребна извесна популација, тако је исто она потребна за њен опстанак и за њено трајање.

Конференција је стога била свесна, да је тренутно немогуће помирити помоћу трансакционалних правила, виталне интересе држава, према којима се државе у питању држављанства деле на емиграционе и имиграционе.

Резултат конференције може изгледати скроман, али мора јој се признати да су тешкоће биле непребродиме. Ма да је са крајњом обазривошћу отклањала могућност конфликата, који су последица разноликости унутрањих законодавстава, није јој пошло за руком да већ сада постигне свој крајњи циљ, т. ј. доношење једне конвенције, којом би интегрално био решен проблем држављанства.

Текстове, које је ипак успела да донесе, и који ће, ратификовани, имати снагу једне конвенције, служиће свакако као одређена индикација, која одговара постојећој тенденцији модификовања (у извесној могућој мери) извесних принципа, који су још на снази.

Женски захтеви.*)

У погледу држављанства жене, конференција је учинила колико се од ње најбоље могло очекивати. Сва већа или другојача очекивања била су упућена на погрешну адресу.

Врло је чудновато,да чак ни Макмилан, која је правник, и која је говорила у име Интернационалне феминистичке алијансе — а која је како сама каже, тридесет година проучавала питање држављанства, није била на чисто са једном за сваког правника основном ствари: да је ова конференција, једна међународна конференција, на којој само државе имају нешто да кажу, т. ј. представнице држава као такве, а не представници »мушкараца« или »жена«, или »мањина« или »бродовласника« и т. д. (јер и ови последњи могу се једнога дана по тој логици појавити и тражити да буду саслушани јер се ради о њиховим интересима).

Друго преставницама феминистичких удружења није било јасно, да од конференција за кодификацију међународног права не могу ни тражити ни добити »грађанска и политичка права за жене« (у своме говору Макмилан каже: »са нашега гледишта није битно да се уклоне апатриција и двоструко држављанство, већ да се жени да најбитније од свих права— право да бира своје држављанство), већ да се зато морају обратити својим владама, и то издејствовати код свога парламента!

Јер шта је задатак кодификационе конференције? Да кодификација међународно право, или обично речено да се сагласи са оним, што ће од сада у извесним питањима важити као међународни закон. А шта је закон, и како он постаје? Закон је израз потреба једнога извесног доба, он се не ствара насилно, он постаје сам собом, он се формира као последица потреба свога доба. Пошто се на конференцији уз велики труд и детаљно проучавање највећих празничких капацитета није могло ништа напредније изласати (у смислу феминистичком), доказ је да је наше доба још недовољно напредно, доказ је да су жене у својим сопственим земљама још сувише мало успеле у својим циљевима (т. ј. у погледу измене унутрашњег законодавства у своју корист), јер да је на конференцији било бар две трећине држава са напредним законодавством у феминистичком смислу, та би тенденција морала наћи израза и у међународном правилу, које је имала да фиксира конференција. Дакле, било апеловање на конференцију, у смислу коме су чиниле претставнице женских друштава, било је депласирано. На завршетку њихових говора претседник комисије је сам казао, да су оне саслушане само из куртоазије, а не на основу њиховог права.

Жене чланови владиних делегација на конференцији, оправдале су потпуно очекивања која су била управљена на њих, само тих је жена било мало. Од педесет држава, које су учествовале, само је девет држава узело по једну жену у своју делегацију, и то: Америчке Сједињене Државе, Немачка, Енглеска, Ирска, Белгија, Финска, Холандија, Чехословачка и Југославија. Ето, то је опет било место и поље рада феминистиња, да у својим земљама, код своје владе израде да жена буде узета у владину делегацију јер је велика разлика да ли ће се при дискутовању јавити пет жена или педесет! Сам тај број већ утиче на конференцију позитивно у феминистичком смислу, па макар да је само половина од њих добила реч, ситуација би била далеко другојача.

Пошто је комисија имала један огроман посао пред собом, то је свима члановима делегација, како мушким тако и женским, скретана пажња да своје говоре стилизују што краће и конкретније, како би све дошле на ред, и како би се сваком говорнику омогућило да бар по једанпут добије реч о сваком питању. Из тога разлога су и женски делегати, приликом дискусије о питању држављанства удате жене имале једно кратко одређено време, које је свака испунила разлозима и чињеницама, који су јој изгледали најпогоднији да буду изнети пред један чисто правнички форум. Из тога разлога оне нису биле у могућности да оперишу са другим аргументима, да би оправдале оправданост феминистичких захтева. Али, зашто се онда ни једна од оних других незваничних говорница, којима је дата приликa да једног вечера бране ту ствар, није нашла да удари по оном тврдом орраху, који се увек као најглавнији противуаргумент истиче? Ни једна се није потрудила да га разбије, па да видимо сви шта је у суштини тај најглавнији контааргумент, који се зове — јединство породице?

Оно што је јединство породице некада значило, то оно не значи данас. Некада је породица изгледала овако: девојка са миразом или без мираза седи и чека мужа. Кад се уда, муж је обично по годинама и по образовању далеко испред ње. Жена је у сваком погледу потчињена, изван породице не зна ништа, не треба никоме, не може ништа, и стога је њена зависност и подређеност у породици још већа.

Данас је брак један акт, драговољан са обе стране мушкарца и жене, који су и по годинама и по образовању у могућности да живе самостално, угодно и корисно и изван брака — а то је врло важна чињеница (— зато су данас и муж и жена равноправни (наравно не говорим о браку где се или једна или друга страна продала за новац). Данас ми имамо врло срећне бракове где жена и муж ниу исте расе, ни исте народности, ни исте религије, ни истог занимања, па да ли се неко подигао противу тога, да ли има нека, која тврди да је јединство породице угрожено или немогуће, зато што је жена католикиња а муж православан, или зато што је муж Грк а жена Српкиња, или зато што је муж лекар а жена професор. Појам јединства породице не лежи данас у једној заједници, у којој жена има да се у свему недраговољно потчини мужу, као свако малолетно створење, већ у слободном избору, у слободној вољи човека и жене (човека и жене, који су на равној нози), да створе ту заједницу, која се зове породица, и да је сачувају, па ма и не били истог држављанства.

Анка Гоњевац.

*) Са мишљењем изложеним у овоме пасусу не слажемо се. *Уредништво.*

Белешке

Прва жена наставни инспектор у Министарству Просвете. — Госпођица Малвина Гогић, професор, постављена је за стручног инспектора у Министарству просвете. То је прва жена на овом пословају у Министарству, и ми честитамо ново звање ње г-ци Гогић са искреном радошћу.

Госпођица Милена Атанацковић позвана је у Женеву за јесење заседање (септембар) Друштва Народа. Позив је дошао на препоруку интернационалних женских организација, који имају у Женеви свој сталан међусобни одбор. Госпођица Атанацковић биће додељена информационом одсеку Друштва Народа да упозна организацију и рад ове установе. У Женеви остаће три недеље. Овај посао можемо сматрати као признање за рад, који врши госпођица Атанацковић у интернационалним организацијама. Искрено и срдачно честитамо.

Жене професори на Интернационалном професорском конгресу.— На овогодишњи Интернационални конгрес професора, који ће се одржати од 16 до 26 јула т. г. у Брислу (Белгија), делегиране су и наше две истакнуте просветне раднице: г-ца Д-р Милица Богдановић, професор из Загреба, и г-ца Катарина Богдановић директор Женске гимназије у Нишу. Г-ца Д-р Милица Богдановић је одређена за референта о Питању преоптерећености ђака у средњим школама: г-ца Катарина Богдановић је референт о Раду и резултатима Подмлатка Црвеног Крста у средњим школама код нас.

У званичној делегацији, поред њих, одлазе гг. Дивац и Ђерић, и од стране Министарства Просвете. г. Драгослав Илић, начелник средње наставе.

Поред ове званичне постоји и незваничка делегација наших млађих наставница. Оне ће присуствовати Интернационалном професорском конгресу и пропутовати Белгију у времену прославе њене стогодишњице. Ту су г-ђе Десанка Павловић и Милица Барјактаревић, и г-це Катарина Костић Живка Мицковић, Даница Петровић и Наталија Рајковић, професори.

Успех Удружења наставница. — Удружење наставница је успело да, потпомогнуто од Министарства просвете, пошаље своју чланицу, врло вредног вишегодишњег секретара Удружења, г-цу Радмилу Јовановић, професора, за време великог школског одмора у Женеву ради проучавања швајцарских просветних установа, нарочито нових школа, педагошке изложбе дечје литературе и да присуствује циклусу предавања Лиге жена за мир и слободу, који ће се овог лета нарочито одржати у Женеви за просветне раднице и интелектуалке из свих страна света.

„Open door interaational“. Нашим читаоцима је позната ова најновија женска организација којој је циљ да спречи доношење нарочитих закона за радну жену. Управа ове организације имала је прошлог месеца свој састанак у Женеви приликом конференције Интернационалног бироа рада. Управа је закључила да одржи свој састанак у скупштину године 1931 у Штокхолму на којој ће бити главни предмет расправе »једнака награда за једнак рад«. Поводом тога питања организација ће израдити нацрт једне конвенције и трудиће се да је прими Интернационални биро рада.

Други женски доцент на бечком медицинском факултету постала је ових дан Др. Кармен Коронини и то за патолошку анатомију. Она је из своје струке објавила до сада већ научних радова, који су по мишљењу стручњака одлични..

Интернационална Алијанса за женско право гласа долази у нашу земљу.

За време конгреса Интернационалног женског савеза била је у Бечу такође седница управног одбора Интернационалне алијансе за женско право гласа, чији су чланови наше земље Алијанса женских покрета и Југословенски женски савез. Од наших жена су присуствовале седници: госпођица Милена Атанацковић, као други секретар Алијансе; госпођа Лепосава Петковић у својству председнице Ј. Ж. С.; место претседнице Алијансе женских покрета њена заменица госпођа Мира Водварка-Кочонда из Загреба.

Међу осталим је било на седници Интернационалне алијансе закључено да ће она одржати у марту или априлу идуће године седницу своје управе и седницу комисије за мир и Друштво Народа у нашој земљи. Ова вест ће сигурно обрадовати све наше свесне жене. Учињена нам је тиме једна лепа пажња и једно лепо признање.

О свима детаљима боравка наших драгих пријатеља и гостију из Интернационалне Алијансе, наш лист ће обавестити благовремено.

Данашњем броју приложили смо чекове Поштанске Штедионице. Молимо све који примају лист, а нису још послали претплату за текућу годину да се послуже чековима. Нарочито молимо претплатнике из Београда да то ураде. У исто време молимо да, због промене бројева, јаве тачне своје адресе. Наш лист се издржава само од претплате. Зато искрено молимо да наше феминистиње учине своју дужност. Ко је већ послао претплату, нека употреби чек за то да се сети фонда за наш лист или да придобије новог претплатника и пошаље претплату. Улазимо у друго полугође, крајње је време послати претплату.

АДМИНИСТРАЦИЈА ЛИСТА.

ШТАМПАРИЈА ЧОЛОВИЋ И МАЈАРЕВИЋ — МАКЕНЗИЈЕВА УЛИЦА БРОЈ 3. — БЕОГРАД. — ТЕЛЕФОН 11-42 и 47-35